

Deniz Gezmiş ve Kürt Sorunu Üzerine Yazılar

Demir Küçükaydın

Deniz Gezmiş ve Kürt Sorunu Üzerine Yazılar Demir Küçükaydın

Üçüncü Sürüm

Mayıs 2016

köXüz

Dijital Yayınlar

İndir – Oku – Okut - Çoğalt – Dağıt

Bu kitap Köxüz sitesinin dijital yayınıdır.

Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek,
dijital olarak basmak ve dağıtmak serbesttir.

Alıntılarda kaynak gösterilmesi dilerir.

köXüz

Yayınları

Deniz Gezmiş ve Kürt Sorunu Üzerine Yazılar İçindekiler

Derlemeyi Sunuş

Deniz'in Son Sözleri ve Bazı Çağrışımalar (7 Mayıs 1998)

Anlamak, Çözümlemek ve Tartışabilmek (8 Mayıs 1998)

Bir Yazıdan Bir Bölüm (18 Nisan 1998)

Bir Mektuptan Bir Bölüm (26 Ekim 1999)

Bir tartışmadan Bir bölüm (12 Haziran 2001)

Deniz Gezmiş ve Kürt Ulusal Hareketi (23 Kasım 2001)

Kürt Ulusal Hareketi'nin Temel Bir Özelliği

Kıvılcımlı'nın Deniz Gezmiş Üzerinden Etkisi

Deniz Gezmiş'in Farkı

Yol Nasıl Açılmıştı? (6 Mayıs 2010)

Mini İşgal ve Deniz Üzerine Birkaç Not (26 Mayıs 2009)

Derlemeyi Sunuş

Denizlerin avukatı olarak bilinen Halit elenk sanki önceden planlanmış gibi Onların lm yıldönümünden bir gün önce öldü ve bu yıl biraz da bu nedenle özel bir önem kazandı. Her yerde bu devlet tarafından genç yaşta öldürülen bu arkadaşlarımızla ilgili videolar, müzikler, resimler vs. dolu. Ama doğru dürüst bir inceleme, bir analiz, sistemli bir ders çıkarma çabası neredeyse yok.

Aşağıdaki derlemeyi, bir bakıma bu akıntıya karşı bir duruşun varlığını gösterme amacıyla yapmak gerektiğini hissettim.

Temel amacım bu duygusal, hamasi anmalara bir karşı duruş sergilemektir.

Ama sadece politik kültüre ilişkin bir karşı duruşu da amalamıyorum. Denizler, ama özellikle de Deniz Gezmiş, Burjuvazi (yani liberaller) ve Askeri Bürokratik Oligarşi (yani ulusalcılar) tarafından sürekli çarpıtılmış bir resimle sunuluyor ve anılıyor. Özellikle ulusalcılar, Deniz'i bir pop ikonunu gibi sunarak, iini boşaltarak, genç kuşağın ona duyduğu sempatiyi Askeri Bürokratik Oligarşi'nin yedeğine almaya çalışıyorlar. Liberaller de bu resmin üzerine atlayıp, devrimci gelenekleri lanetlemek için fırsat kolluyorlar.

Son yıllarda buna karşı, iyi kötü bir mücadele de başladı. Ama 1990'lı yılların sonlarında ve 2000'li yılların başlarında o sıralar yeni yeni yayılmaya başlayan İnternet'te bu konuda ilk yazıları biz yazmaya başlamış bir mücadele başlatmıştık.

Bu derlemedeki yazıların çoğu o dönemde ve özellikle ulusalcılardan gelen saldırılara karşı yazılmış yazılardır.

Ne yazık ki daha başında dikkati çektiğimiz, Genelkurmay'ın Deniz Gezmiş, Che Guavera, Hikmet Kıvılcımlı gibi insanları iini boşaltıp ehlileştirerek, gereğinde bir pop ikonunu gereğinde bir milliyetçi gibi

göstererek, genç kuşakları örgütlemeye çabası büyük ölçüde başarıya ulaşmış bulunuyor.

Bu yazıları yayınlamamızın bir nedeni de budur.

*

Deniz Gezmiş, *Devrimci Öğrenci Birliği*'nde arkadaşım ve yoldaşımdı.

Kendisiyle en sıkı ve yakın ilişkide olduğum dönem ise Deniz'in Filistin'den gelip Siyasal'da gizlenmeye başladığı günlerde, hatta Ho Şi Ming'i anma toplantısında Filistin'den üzerinde kalan askeri kıyafet ve botlarla yeni bir Vietnam ve halk savaşı çağrısı yaptığı gün başlar.

Ben İzmir Aliğa'da işçi örgütlenmesindeydim ve dönünce beni çağırmıştı görüşmek üzere. Ben de atlayıp gitmiştim. O zamanlar benim de temel anlayışım, Vietnam Halkının sırtındaki yükü azaltmak için yeni bir Vietnam yaratmak ve bunun için de gerilla savaşı aracılığıyla bir halk savaşı başlatmaktı.

O günler boyunca Taylan Özgür ile birlikte bolca konuşup tartışıyorduk. Niyetimiz bahar aylarında gerilla savaşına başlamaktı.

Bu sıkı ilişki, Taylan'ın ölümü ve Deniz'in tutuklanmasıyla aksadıysa da, İstanbul'da Cihan Alptekin ile devam etti.

Daha sonra Deniz çıktığında benim üç arkadaşla birlikte Filistin'e gitmek üzere Hacettepe Kampüsünden yola çıkacağım ana kadar da sürdü.

Bu birkaç aylık dönem çok kritik bir dönemdir. FKF o dönemde Dev-Genç oldu, Doğu Perinçek'le yollarımız o dönem ayrıldı. Taylan o günlerde öldürüldü. Deniz o dönemde eski DÖB'lü arkadaşlarının çoğundan ayrı düştü. Devrimcilere yönelik seri cinayetler Taylan'ın öldürülmesiyle o dönemde başladı.

Benim Filistin'de görüşlerim değişti ve yollarımız ayrıldı. Ama

bütün o zamanın devrimcileri gibi, sevgi, saygı ve güvene dayanan ilişkimiz sürmeye devam etti.

Son kez olduğunu bilmediğimiz ama sanki sezmişçesine birbirimize başarılar dileyerek vedalaştığımız son karşılaşmamızda sonraki hayatımızda yapacaklarımızı birbirimize anlattık bir bakıma.

O da dediğini yaptı ben de.

O bir isyan geleneği başlatmak ve bırakmak istiyordu. Bunu başardı.

Ben İşçi Sınıfını örgütleyerek, içinde sabırla çalışarak bir Proletarya Partisi kuruluşuna katkı sunmayı amaçlıyordum. Şimdilik görünen sonuç: Kesin bir başarısızlık.

Ama artık Partilerin devrim yapamayacağı, tarihte hiçbir devrimin partiler tarafından yapılmadığı; ancak bir parti bir parti olmaktan çıkıp bir din olduğunda devrim yapacağı gibi sonuçlara ulaşmış olduğumdan, görünüşteki başarısızlığın çok büyük bir teorik ve metodolojik başarı ile sonuçlandığını düşünüyorum. Bu nedenle artık görevini yapmış insanların huzurunu duyuyorum ve rahatça ölebilirim diyorum.

Yetmişli yıllarda ve daha sonra, Deniz Gezmiş'e selam verdim diyenlerin geniş örgütler kurabildiği, Türkiye tarihinin en büyük radikalleşme ve politikleşme; ezilenlerin ilk kez gerçekten devletin kontrolü dışında ve kendi inisiyatifleriyle örgütlendiği dönemde, Dev Genç'in dar çevreleri dışında Deniz ile yakınlığımız bilinmez kaldı.

Bu dönemde Deniz'den söz etmek bir tür manevi rant sağladığı için Deniz ile ilgili konuşmadık ve yazmadık. Sadece bir kere Niğde Cezaevi'nde Aydın Çubukçu'nun ve Ertuğrul'un Deniz'i tanıyan bir arkadaşı olarak benden bir konuşmamı istemeleri üzerine bir kere konuştum. Yanlış hatırlamıyorsam, Deniz'in kendisini kendisinin anıldığı gibi anmayacağı üzerine bir konuşmadı. Aydın da sözü bağlarken Deniz'in yapacağı ya da isteyeceği gibi bir konuşma yaptığımı söylemişti yanlış hatırlamıyorsam.

Deniz üzerine konuşup yazmaya başlamam aşığıdaki yazılardan görüleceğı gibi, dünyada yaprağın kıvıldamadığı, özel savaş rejiminin Türkiye’de iyice yerleştiğı, Kürt hareketine kimsenin destek olmadığı zamanlara rastlar.

Okununca görülecektir ki, burada anlatılan Deniz başka bir Deniz’dir. Ve hamasi ve duygusal bir yan yoktur. Hep derinliğine analiz ve anlama çabası vardır. Sonuçlar doğru veya başarılı olmayabilir ama okuldaki matematik öğretmenlerinin dediğı gibi “gidiş yolu doğrudur.”

Demir Küçükaydın

06 Mayıs 2011 Cuma

demiraltona@gmail.com

<http://www.akintiya-karsi.org/koxuz>

Deniz'in Son Sözüleri ve Bazı Çağrışımalar (7 Mayıs 1998)

12 Mart'ta ölenlerin anısı nasıl canlı tutulabilir? Onlar hakkında duygu çatlatan yazılar, şiirler yazarak değil. O tecrübelerin analizi ile. Ve olguları hiç atlamayarak.

Son zamanlarda onların ölümleriyle ilgili bir sürü yazı yollandı ama bunların hiç biri o deneylerin analizini içermiyor. Sadece duygulara hitap ediyorlar. Ama daha da kötüsü, Kürt Ulusal kurtuluş Hareketi'ne karşı bir tavrı, Anti-Emperyalist gerekçeli şovenizmi, İlhan Selçuk gibilerin tavrının sosyalist söylemli; demokratik söylemli versiyonunu savunmanın aracı yapıyor.

Onların konumuna düşmeden ve duygusalılıklarda boğulmadan o deneylerden çıkarılabilecekleri tartışmak mümkün olmayacak mı?

Deniz, Yusuf ve İnan'ın konumlarından başlayalım.

Ama bu konumların analizi için bazı olguları, tarihi çarpıtmaları da göstermek gerekiyor.

Deniz'in son sözleri şöyle aktarıldı bir tartışma forumuna:

"YASASIN TAM BAGIMSIZ TURKIYE !

YASASIN ISCILER, KOYLULER !

KAHROLSUN EMPERYALIZM ! "

12 Mart döneminde bu son sözler ve mektuplar elden ele daktiloyla çoğaltılmış olarak dolaşıyordu. Çok iyi hatırlıyorum şimdi, Deniz'in son sözleri içinde Kürt halkı ve Marksizm-Leninizm de geçiyordu.

Hafızası zayıf bir insanım ama bunu iyi hatırlıyorum. Çünkü bunları okuduktan sonra birileriyle tartışmışım. Deniz'in idam sehpasında, mahkemedeki ulusal kurtuluşçu çizgiden daha farklı, gerçek düşüncelerine uygun bir çizgide konuştuğunu; aslında Türkiye devriminin üç önemli ayağını ifade ettiğini iddia ediyordum. (Yani

Marksizm Leninizm, İşçi Sınıfı ve Köylülük ile Ezilen Ulus Kürtler) Deniz ölürken diğerlerinden daha farklı bir mesaj verdi diye tartışmışım.

Eh Duvar yıkıldı, oradan "*Marksizm-Leninizm*" çıkarılıp atılabilir. Eh şu "*Kürtler*" de çoğunlukla şu "*kadın ve çocuk katili*"; "*Führer*" benzeri "*Serok*" Apo'nun peşinden gittiklerine göre, "*Kürtler*" de çıkarılıp atılabilir. Böylece demokratik, bağımsızlıkçı, işçi ve köylüden yana günün Genelkurmay icazetli sosyalizm anlayışına uygun bir Deniz yaratılabilir. Bugünkü çizgi bu değil mi? İsteddiğiniz kadar keskin komünistlik yapabilirsiniz ama şu Kürt meselesinde sınırı bilin.

Deniz de bu sınırın içine çekiliyor.

68'liler Vakfı, (Birisi yollamıştı gene aradım bulamadım, gazetede de çıkmış göremedim) Samsun'dan Ankara'ya yürüyüş düzenlemiş. Tam ne yazıyordu hatırlamıyorum şimdi ama haberi okuyunca midem bulandı. Tahmin ediyorum kimler var oralarda. Bugün artık, Kürt sorunu karşısında İlhan Selçuk ya da CHP çizgisine gelmiş eski DÖB ve FKF üyeleri. Çoğu o yürüyüşte de vardı. Ben de o yürüyüşteydim çünkü biliyorum. O yürüyüşü başından sonuna kadar yürüyen tek kişiydim de galiba. O yürüyüşte ilk kez, daha sonra DEV-GENÇ ve DÖB'ü oluşturacak kadrolar birbirini denemiş, tanımış; İstanbul-Ankara bağlantıları kurulmuştu.

O zamanlar Samsun'dan Ankara'ya yürümenin bir hareketi doğurmak bakımından bir anlamı vardı. Ama bugün; Kürdistan'da olağanüstü hal ve bir savaş varken; Samsun'dan yola çıkmak, herhalde Genelkurmay şakşakçılığından başka bir şey olamaz. Bugün Genelkurmay şakşakçılığı yapmayan namuslu bir insanın Diyarbakır'dan Ankara'ya yürümesi gerekir, Samsun'dan değil. O zaman uğrayacağı saldırılar ise malumdur.

Ne ilgisi var denecek, Deniz'in son sözleriyle bunun.

Var hem de çok.

Deniz'in son sözlerini aktaran belli ki onu başka bir yerden almış. Aldığı yer ne olabilir? Bu sözler genellikle hep Halit Çelenk'in hazırladığı kitaplarda çıktı. O bu olayın tek sol şahidiydi. Anlaşılan son baskılarda Deniz'in sözleri değiştirilmiş ve 68'liler vakfının; çizgisine gelmiş. Kendisi mi yaptı, başkaları mı yaptı bilmiyorum. Ama ortada sinsî bir tahrifat olduğu belli.

Kalkıp kitaplıktan Halit Çelenk'in hazırladığı Onur Yayınları arasında çıkmış 1987 tarihli "*İdam Gecesi Anıları*" adlı kitabı alıyorum. Hazırlayan: Halit Çelenk. Kitabın 84. Sayfasında Deniz'in son sözleri şöyle aktarılmış:

"Yaşasın tam bağımsız Türkiye. Yaşasın ...Yaşasın ...Yaşasın işçiler, köylüler. Kahrolsun Emperyalizm." *

Orada bir de yıldız var. "Nedir o yıldız?" diye dip nota bakıyoruz:

"* Deniz Gezmiş'in idam sehpası altında söylediği bu sözleri yayınlayanlar hakkında TCK'nın 141-142. Maddelerine dayanılarak İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 977/585 esas sayılı dosyası ile dava açılmıştır, dava sürmektedir."

Demek ki, hafızamız bizi yanıltmıyor. O nokta nokta yerlerde "*Marksizm-Leninizm*" ve "*Kürtler*" vardı.

O zaman hiç olmazsa, biraz namuslu olarak nokta nokta koyulmuş ve okuyanın anlayacağı bir dip not eklenmiş.

Ya şimdikiinde, şu internet tartışma forumlarına yollananda, ne noktalar var ne de dip not. Bildiğimiz kadarıyla bu arada 141 ve 142 de kalkmıştı. Bu sefer *hukuki değil, sosyolojik yaptırımlar* (müeyyideler) devreye girmiş anlaşılan. Ya da şöyle diyelim: Deniz hadım edilmiş.

*

Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in son sözleri karşılaştırılınca şu görülür:

Deniz'in son sözleri Programatiktir, hamasi değildir, duyguya değil akla hitap eder ve diğerlerinden çizgi olarak çok daha radikal bir noktadadır. Sosyalist bir temel içinde o günün strateji anlayışını yansıtmaktadır. Hüseyin ve Yusuf'un son sözleri ise daha duygusal, daha dramatiktir ama bir program olmaktan çok kendi yaptıklarının gerekçesi ve açıklamasıdır. Çizgileri ise kabaca anti-emperyalizm olarak belirir. Her ikisi de sosyalist olmasına rağmen, son sözlerinde sosyalizmden iz yoktur. Deniz'de sosyalizme giden yolda bir aşamayı ifade eden şey onlar için bir kendi başına bir hedeftir adeta.

Bu bir rastlantı değil aslında. Deniz, bizim kuşak içinde, daha çok küçük yaşta Kıvılcımlı'nın bir şekilde etkisinden geçmiş (TİP Üsküdar ilçesindeyken, Kıvılcımlı'yı TİP üyeliğine önermiş ve bu yüzden atılmıştı yanlış hatırlamıyorsam.) yani sosyalist bir temeli olan birisiydi. İyi bir eğitimi ve bilgi birikimi vardı ama bunu gösteren biri değildi ve nihayet Kürdistanlı idi. Faşistler o zamanlar Deniz'in Ermeni olduğunu söylerlerdi. Deniz buna cevap vermezdi genellikle. (Vermemesinin nedeni Ermeni olması değil, Ermeni olmadığını söylemenin Ermeni olmayı kötü bir şey olarak görme anlamına geleceğiydi.) Ama kendi aramızda konuştuğumuzda, Kürt bir tarafı olduğunu söylemişti. Dolayısıyla Deniz bizler arasında, birkaç Kürt veya Hıristiyan azınlıklardan arkadaş haricinde, ulusal sorun konusunda en hassas, en uyanık kişilerden biriydi.

68 Üniversite işgallerinde Kürt öğrencilerin durumu ve önemli etkisi üzerine bu güne kadar ciddi bir inceleme yapılmadı. Ancak, şimdi geriye bakınca, ancak Kürt öğrenci arkadaşlarla ittifakı sağlayarak ancak o zamanki Bozkurt ve Mücahit takımını üniversitelerden uzaklaştırabilmiş ve onların terörünün önünü kesebildiğimiz daha açık görülüyor.

Devrimci Öğrenci Birliği'ni göz önüne getiriyorum şimdi. Kalanların çoğu herhalde şimdi 68'liler vakfındadır. Bunlar o zamanlar da Kürt öğrencilere karşı belli belirsiz bir soğukluk, Kürt sorununa uzaklık

çin deydiiler. Ama Deniz farklı idi. Beyazıt'tan Aksaray'a inerken soldaki Diyarbakır yurdu; oraya gidişlerimiz. Oradaki arkadaşların silahlarıyla her zaman hazır ve nazır yardımımıza gelmeleri. (Bizler çoğu şehir çocuğuyduk ve elimize silah almamıştık.)

Süleymaniye'nin arkasındaki bir sürü küçük dükkânlar ve orada Kürt milliyetçilerinin gittiği bir kahve geliyor şimdi aklıma hayal meyal. Deniz'le oralara gidip onlarla konuştuğumuzu bazı konularda yardımlarını isteyip sağladığımızı hatırlıyorum.

Zaten Kürtler de Deniz'in bu konudaki farklılığının bilincindeydiler ya da bunu seziyorlardı. Yine belli belirsiz bir sahne geliyor gözlerimin önüne. Diyarbakırlı bir terzi bir arkadaşıyla gelmişti Deniz'le konuşup tartışmaya. Bu terzi muhtemelen Mehdi Zana idi.

Herhalde bir rastlantı değildi bu ^[1].

Elbet, Alevilerle birlikte Kürtler oluşturuyordu Türk devrimci hareketinin çoğunluğunu. Ama burada alışılmışın dışında olan, Kürt arkadaşlarla Kürtler olarak ittifak yapılmasıydı. Türk devrimci hareketinin bir unsuru olarak onların var oluşu durumundan farklıydı bu. Bunu bilinçli bir politika ile uygulayan Deniz'di ve bu politika sayesinde 1969–70 döneminde yavaş yavaş önce dengeyi sağlayıp sonra da İstanbul Üniversitesi'ne egemen olabilmiştik.

*

Deniz yazı bırakmadı. Yazamayacağından değil, yazmaya pek değer vermiyordu. “*Dergiciler var, devrimciler var. Biz devrimciyiz*” derdi.

Diğerlerinden farklı olarak, çok gerçekçiydi. O devrim falan yapmak için bu işlere girmede. “*Bu memlekette bir isyan geleneği yerleştirmek lazım, bunun için de birilerinin ortaya atılması gerekiyor*” mantığıyla yaklaşıyordu.

İlginçtir, Türkiye'de halkın en çok sevdiği insan Deniz olmuştur ama “Denizci” bir hareket ortaya çıkmamıştır. Çünkü Deniz yazı

yazmamıştır. Ama “*İnancılar*” vardır. Çünkü Hüseyin İnan'ın yazdığı söylenen *Türkiye Devriminin Yolu* diye bir metin vardır. O metin de aslında bildiğim kadarıyla Atilla Keskin'in yazdığı bir metindir ^[2].

Bu arada bir not. Hüseyin İnan THKO'nun lideri idi ama “*teorisye*ni” değildi. Onun lider olması teorisinden değil, amacı uğruna her şeyi göze alma kararlılığından geliyordu.

*

O zaman bizler için herhangi bir milliyetten olmanın bir önemi yoktu. Ama düşmanımız, yani devlet bu ayrımı yapıyordu. Böylece **bizler için bir anlamı olmamasına rağmen biz istemesek de bu ayrımı bir şekilde yaşıyorduk.**

En ilginç kendi yaşadığım bir olay. Filistin'den dönerken yakalanmıştık. Arkadaşımızın biri Hıristiyan bir azınlıktandı ^[3]. Bunun o güne kadar bizler için hiç bir anlamı yoktu. Ama Polis ve Jandarma'nın elinde olduğumuz saatlerde, bizi dövmeye gelenler biz Türklere bir vuruyor idiyse, bu arkadaşta beş vuruyorlardı. “*Ulan bunlar Türk, Onlar komünist de olur anarşist de. Sana ne oluyor*” deyip de vuruyorlardı ona. Hayatımın en büyük aşağılanması buydu belki de: istemeden belli bir imtiyazı yaşamak.

Aslında, bu imtiyaz birçok şeyi belirledi. Şimdi sosyalist olmak bu imtiyazı ortadan kaldırmış gibi konuşanlar, gerçeğin koca bir tahrifatını yapıyorlar.

Örneğin Taylan Özgür geliyor aklıma. Eğer ölmese ve o gün Deniz de yakalanmasa idi gerilla hareketi belki bir yıl önce 1970 baharında başlayacaktı. Taylan'ın ölümü kadar bizleri etkileyen başka bir ölüm olmadı denilebilir. Taylan'ın seçilerek öldürülmesi, bizlerin çok dar çevresinde MİT'in onu Kürt olduğu ve o yaz Barzani'nin oralara gittiği için öldürüldüğü yorumuna yol açmıştı. Bu yorumda bir gerçek olduğuna ben hala inanıyorum. Taylan da Kürt sorunu üzerine kafa

yormuş ve o yaz Barzani'nin oraya gitmişti bildiğim kadarıyla. O bunu canıyla ödemişti.

Ya da Cevahir ile Mahir'i ele alalım. İkisi için de Kürt ve Türk olmanın bir önemi yoktu. Ama MİT için bu fark vardı. Bir rastlantı mıdır Cevahir'in ilk saldırı kurşunuyla öldürülmesi? Sanmıyorum.

Derler ki, İstanbul polisi Mahir ve Cevahir'in tiplerini bilmiyormuş. Bunları o sırada nezarete bulunan İlkey ve Necmi Demir'e sormuşlar; onlar da tam zıtlarını tarif etmişler bu nedenle ilk kurşunda Mahir sanılarak öldürülen Cevahir'miş. Bu yorumu yapanlar bu devleti hiç tanımıyorlar belli.

Bize bir vururken o Hıristiyan azınlıktan arkadaşımıza beş vuran ayrımcılıktır Cevahir'i de Taylan'ı da öldüren.

Bunun için değil mi ki Kıvılcımlı, 12 Mart öncesi Kürt Sorununda görüşünü sorana, yanlış bir şey söylemekten ise hiç bir şeyi söylememeyi tercih ederek "*maçam sıkılmıyor*" demiştir.

O bununla sıkmadığından ziyade, bu konuda TC'nin nasıl "hassas" olduğunu ifade etmek istiyordu.

*

Bir de Hüseyin İnan ile ilgili bir şeyler yollandı:

"Huseyin Inan, THKO' nun teorisyenidir.

THKO' nun adi Deniz Gezmiş ile anilir, ama aslında gerçek teorisyeni Huseyin Inan' dir.

Bir Kürttür. Ama, milliyetçi değildir ve o zaman Serok(basbug) olmadığı için hidayete erememistir !

Huseyin Inan devrimcidir.

THKO' nun en gencidir, olduğunde 23 yasındadır.

Idami beklediği hucresinde, son ana kadar, Toprak Reformu ile ilgili tasariyi okur, not alır.

Iste sehpadaki son sozleri.

*BEN SAHSI HICBIR CIKAR GOZETMEDEN HALKIMIN
MUTLULUGU VE BAGIMSIZLIGI ICIN SAVASTIM.*

BU BAYRAGI BU ANA KADAR SEREFLE TASIDIM.

*BUNDAN SONRA BU BAYRAGI TURK HALKINA EMANET
EDIYORUM.*

YASASIN ISCILER KOYLULER VE YASASIN DEVRIMCILER.

KAHROSUN FASIZM ! "

Bugün, Hüseyin'in bu laflarını aktaran bir solcunun, sosyalistin başka şeyler söylemesi, örneğin Deniz'in söyledikleriyle Hüseyin'in söylediklerini karşılaştırması, Hüseyin'in söylediklerini eleştirmesi gerekir. Söylediklerinin bugün artık maalesef hiç bir tazeliği olmadığını, bunun da onun aslında Türk Milliyetçisi özelliğiyle ilgili olduğunu belirtmelidir. Hüseyin bir Kürt olmasına rağmen, bir Türk kimliği ile ve bir Türk milliyetçisi olarak bu hareketin içindeydi.

Yukarıda "milliyetçi değildi" deniyor. Hüseyin'in sözleri, tipik bir anti-emperyalist Türk Milliyetçisi'nin sözlerinden başka nedir ki? Türk milliyetçisi olunca milliyetçi değil de enternasyonalist mi oluyor? Yukarıdaki yaklaşıma göre öyle.

Ama sorun sadece bu değil. Hüseyin sanki Abdullah Öcalan'ın zıddı bir tip imiş gibi koyuluyor. Bu da doğru değil. Hüseyin İnan, Abdullah Öcalan'da iyice ortaya çıkan özelliklerin çoğuna sahip ilk önemli devrimciydi.

Evet, THKO'nun gerçek lideri Hüseyin idi -Teorisveni değil-. Ama onun bu liderliği nereden geliyordu? Teorisinden mi? Hayır. Sinan'ın, Deniz'in entelektüel düzeyleri Hüseyin'den muhakkak ki çok ilerdeydi. Bunlar iyi eğitim görmüş, şehrli, modern burjuva ve küçük burjuva ailelerin çocuklarıydılar. Hümanisttiler. Onları sosyalizme getiren **kişisel ezilmişlikleri değil, ezilenlere duydukları**

sempati idi.

Ama Hüseyin'i sosyalizme getiren ezilmişliği idi. Alevi ve Kürt olarak ezilmişliği, dışlanmışlığı. Bir çocuk ve genç olarak yaşadığı binlerce izlenim ve olayın birikimi. Dolayısıyla Hüseyin'in olaylara yaklaşımı çok farklıydı. Bu farkı şöyle açıklamak mümkün. Ne Sinan ne de Deniz hiç kimseyi öldürmedi. Örneğin Amerikalıları serbest bıraktılar. Ama benzer durumlarda Hüseyin olsa idi çok başka davranır ve öldürürdü.

İşte Hüseyin'in Deniz ve Sinan üzerindeki otoritesi bu kararlılığından, onun bu plebiyen yanından geliyordu. Deniz ve Sinan aslında 68'in gerçek iki kitle lideriydiler ve en parlak iki kafasını temsil ederler. Ama bu iki kişiyi Hüseyin İnan'ın karşısında mahcup ve el pençe divan durur durumda görmeyen inanamaz. Hüseyin'i ise dar Dev-Genç kadroları dışında kimse tanımazdı.

İşte Sinan ve Deniz'in üzerindeki bu otoriteyi yaratan tek özellik; Hüseyin'in bütün plebiyen hareketlerde görülen özellikleriydi. Amaca varmak için her şeyi yapma kararlılığı. Onlar bunun kendilerinde olmayan bir özellik olduğunun farkındaydılar ve bu nedenle onun otoritesini gönüllü olarak kabulleniyorlardı.

Denebilir ki Hüseyin Öcalan'ın ilk prototipidir. O özelliklerin çoğu onda tohum halindedir.

*

Kimileri Devrim'i "temiz" bir şey sanıyorlar.

Hayır, devrim "pis" bir şeydir. O güne kadar Toplumun en altında kalmış, ezilmiş, insanlıktan çıkarılmış insanları suyun yüzüne çıkarlar, kendi kaderlerini ele almaya çalışırlar ve bunu o güne kadar kurbanı oldukları ve tek bildikleri yöntemlerle yaparlar. Onlara ne verilmiştir ki ne istensin.

12 Eylül öncesinde aynı şeyler olmadı mı? Sonra hep 68'lilerin

başka olduğundan söz edildi. Bu aslında pleplerden korkudur. 68'liler iyi aile çocuğu öğrencilerdi. 70'lerinkiler ise gecekondü mahallelerinin gençleri, plepler. Aynı mantık bugün Kürt ulusal kurtuluş hareketine karşı çalışıyor.

Ama devrimlerin yüzeysel bir değerlendirmesidir onda sadece o "pis" olanı görmek. Onda başka şeyler de vardır görülecek. Örneğin ellerinde silahlarıyla kadınlar. Örneğin Kürtlerin artık Kürt olduklarını söylemekten utanmamaları. Örneğin büyük Kürt uyanışı ve rönesansı.

"*Dünyayı Sarsan On Gün*" adlı kitapta bir sahne vardır. Eski bir devrimci, belli ki aydın ve şık giyimli, bir asker ile tartışmaktadır. Biri "*sen çar baban için dua ederken ben devrimcilik yapıyordum*" der. Diğer, "*Vallla ben onu bunu bilmem, burjuvazi var proletarya var. Birinden olmayan diğerinden yanadır.*" Der. Eski devrimci tekrar "*sen de Bolşeviklerden duyduğunu papağan gibi tekrarlıyorsun*" der.

Aşağı yukarı böyle bir sahneydi.

Dünün devrimcileri, davet ettikleri ezilenler sahneye çıkınca, ama biz bunu böyle istemiyorduk, böyle olmaz diyorlar.

Ve aslında ait oldukları yere gidiyorlar.

07 Mayıs 1998 Perşembe

00: 48

Anlamak, Çözümlemek ve Tartışabilmek (8 Mayıs 1998)

Aradan çeyrek yüzyıldan fazla zaman geçmiş. Bugün ne o dönemin örgütleri, ne de sembol olmuş kişileri hakkında bir tek bilimsel ölçütlere göre yapılmış, duygusal olmayan bir analiz, bir monografi, bir biyografi çıktı mı Türkiye'de? Hayır.

Sadece yarım yamalak yapılmış, belki bir araştırmada kaynak olarak kullanılabilecek anılar veya mahkeme zabıtları falan var. Bunların da, nasıl hazırlandığı ise ayrı bir sorun. Bir tanesini biliyorum. THKP-C ve Mahir ile ilgili bir kitaptı, saatlerce konuştuk; anlatırken röportajı yapan "*ya evet, bunu biliyorum, başkalarından da duymuştum*" gibi şeyler de söylüyordu. Ama kitabı alıp baktığımda, o röportaj esnasında konuştuklarımızdan hiç bir şeyin kitapta yer

almadığını gördüm ^[4]. En azından olgular düzeyinde bile olayların sadık bir aktarımı yok var olan ihtiyaçlara göre seçilmesi var. Ama o olguların analizi ve sonuçlar çıkarılması, genellemeler yapılması, hemen hemen hiç yok.

Türk burjuvazisi Atatürk'e, ya da Müslümanlar Muhammet'e onun hayatına karşı nasıl tavır içindeyse, Sosyalistler ve devrimciler de kendileri için önemli şehit ve önderleri hakkında benzer şekilde davranıyorlar. İstedığımız kadar devrimci ya da sosyalist olalım, doğduğumuz günden beri bizi şekillendiren kültür ve anlayışlar bir şekilde varlığını sürdürür. İşte "*Turhallı bir hallı*"nın tam da yeri burası.

Bir de şu Almanya'yı göz önüne getiriyorum. Herhangi bir kitapçıya gidip, Almanya'nın Deniz Gezmiş'i sayılabilecek Rudi Duçke, ya da Mahir'i sayılabilecek Andreas Baader veya Ulricke Meinhof üzerine veya Almanya'nın *Dev-Genç*'i sayılabilecek SDS üzerine onlarca monografi, sosyolojik veya psikolojik analiz, anılar bulabilirsiniz.

Daha geçenlerde Rudi Duke'nin eşi en mahrem yanları bile açıklayan anılarını yayınladı.

Türkiye'de yok böyle bir şey. Her şey bir kutsallık halesi içinde dokunulmaz tabu kılınıyor. Atatürkçülerin ya da Müslümanların tepkilerinden farkı yok devrimcilerin tepkilerinin de.

Bu geleneği yıkmak gerek. En azından sol kültürün bu gelenekten bir kurtulma çabası gerek. Bu yöndeki her girişimin önyargılar, tabular duvarına çarpacağı açık olmasına rağmen yine de denemeye değer.

*

Elbette, bir değerlendirmede ya da tartışmada kimsenin kararlılığından, inancından, bağlılığından, içten ve samimi olduğundan şüphelenmek ya da bunları tartışmaya açmak söz konusu değildir. Eğer örneğin, Hüseyin İnan amacı için her şeyi yapma kararlılığındaydı sözlerim Deniz'in örneğin öyle olmadığı gibi bir anlamda anlaşılıyorrsa, ne dediğim hiç anlaşılmamış demektir. Deniz de öyleydi, herkes öyleydi.

Burada tartışılan başka bir konudur, kararlılık ya da inançlarda samimilik değil. Bu, dünyada devrimci mücadelenin, ezilenlerin mücadelesinin en can alıcı konularından biridir. O kararlı ya da samimi olarak bağlı inanç için mücadele ederken kendinize hangi sınırları koyduğunuza ilişkin bir sorundur.

Hüseyin İnan ile Abdullah Öcalan arasında belli bir ilişki kurduk. Bu ya Öcalan'ın olumlanması ya da Hüseyin'in kötülenmesi olarak anlaşılıyor. Kimse olgular düzeyinde, insanların yetişme tarzlarının, uğradıkları özgül baskıların onların şekillenmesindeki etkileri; bu etkilerin sonuçları ve ortaya çıkanın ezilenlerin mücadelesi içindeki konumu gibi sorunları tartışmak bile istemiyor.

Deniz'in ve Sinan'ın sınıfsal kökenleri ile Hüseyin'in farklılıklarından söz ettik. Bu hemen onlar arasına nifak sokma olarak algılanıyor. Yazılanların olgu düzeyinde, sonuçlar düzeyinde tartışılması yok.

Bütün her şey politik tavır alışların fonksiyonu olarak ele alınıyor ve öyle bir değerlendirmeye uğratılıyor.

Ya da Deniz'in son sözlerinde, bazı sözlerin bugün yok edildiğinden söz ettik. Ayrıca, bunu o alıntıyı post edene karşı kullanmamaya özel bir dikkat da gösterdik. Ola ki bilmiyordur. Bu sözlerin nasıl bir mekanizmayla değiştirilmiş olabileceğinden de imalı bir varsayım olarak söz ettik. Bu konuda çıt yok. Ortada bir olgu var. Deniz'in son sözlerinin değişmişliği. Değişmiş mi değişmemiş mi? Değişmiş ise niçin değişmiş? Bu değişimde bugün Kürdistan'da yürüyen savaş ve buna karşı azmış Türk milliyetçiliğinin payı var mı yok mu? Tartışan yok. Çıt yok.

Türkiye'de sosyalist hareketin üzerindeki Kemalist etkiden genel olarak herkes söz ediyor ve mutabık. Ama bunu somutlamaya gelince ölenlere saygısızlık oluyor. Elbette bütün sol gibi onlar üzerinde de Kemalist ideolojinin muazzam bir etkisi vardı.

Ama o Kemalizm ile bugünkü Kemalizm arasında başka bir fark da vardı. O zamanlar sosyalistlerin çoğu için o Kemalist söylem, müttefik güçlere yönelik, bir cephe politikası anlamı taşıyordu, tabiri caiz ise sosyalistlerin gerçek kendi dillerini yansıtmıyordu.

Bir diğer yanıyla da, Kemalizm bugünden farklı olarak yorumlanıyordu. Bu ilk burjuva muhalefetlerin dinsel biçimler içinde çıkması gibi bir olaydı. Sosyalist veya işçi hareketi de milliyetçi ve Kemalist formlar içinde ortaya çıkıyordu. THKO'nun davasının savunmaları ortada. O metinler bugün, kimi özel isimler çıkartılarak ve kimlere ait olduğu gizlenerek sola bulaşmış genç nesilden birine verilse, ya da kendini sosyalist olarak tanımlayan bir Kürt'e, onların sosyalistlerdin çıkmış olduğunu anlayamaz.

Bütün bunları tartışamayacak mıyız?

Acaba bu kutsallık haleleri bu arkadaşların geleneğini sürdürdüğünü iddia eden hareketlerin konumları ve çıkarları ile de bir bağlantı

içinde değil mi?

Bu soruyu da tartışamayacak mıyız?

Ne olgular ne de o olgulardan çıkarılabilecek genellemeler ve sonuçlar üzerine bir tek söz yok.

(Gökyüzü^[5] ise "*Kıvırıyor*sun" "*kariyerist*" "*marjinal*" "*kompleksli*" gibi, bizim iyi niyetimizi ve kişiliğimizi hedef alan ithamlarda bulunuyor. Bunlara ne cevap verilebilir ki? Ama teorik düzeyde, olgular ya da çıkarsamalar düzeyinde her türlü iddiasına cevap verilecektir. Zaman oldukça ve yeri geldikçe. Aslında okumasını bilen için cevaplar çoktan var. Alıntılar yapılan iddiaları çürütür zaten. Biraz analiz çabası gerek o kadar.)

*

Ama bu vesileyle yine somut olarak ulusal sorundaki tipik yanlış tavrın örneğini göstermeden ve değinmeden geçemeyeceğim.

İsimsiz yazar şöyle yazıyor:

"Ben kişisel olarak " bir Kurt devleti olsun da ister kapitalist ister faşist olsun" anlayışına karşıyım."

Hala o çok basit mesele anlaşılmış değil. Ezen ulustan sosyalistin görevi, Kürt ulusunun faşist mi, sosyalist mi, kapitalist mi, nasıl olacaksa, ona kendilerinin karar verebileceği koşulları yaratmaktır. Adamların ortada faşist ya da sosyalist bir devlet kurma özgürlükleri yok. Sizin göreviniz onu bu özgürlüğü sağlamak ya da onlar bunun için bir mücadeleye girmişler ise ona destek olmak.

Kızı kendi başına bırakırsan ya davulcuya ya da zurnacıya gider mantığıyla hareket ediyorsunuz hala. Kime giderse gitsin. Gitsin davulcuyla da yatsın, zurnacıyla da. Belki sonunda gider kemancıya varır. Bırakın onun ne yapacağına karar vermeyi.

Türklerin bugün Genelkurmay ya da Özel Harp Dairesi tarafından

yönetilip yönetilmeme hakkı ve özgürlüğü var. Bir devletleri olmasaydı bu hakları ve özgürlükleri olmazdı. Kürtlerin niye olmasın?

Adı üstünde, "*Kendi Kaderini Tayin Hakkı*". Bırakın kendi kaderlerini kendileri tayin etsinler.

08 Mayıs 1998 Cuma

Bir Yazdan Bir Bölüm (18 Nisan 1998)

[6]

1969 Kongresinde, yani FKF'nin adının DEV-Genç olduğu, Atilla Sarp'ın başkan seçildiği kongrede, benim de içinde bulunduğum, Devrimci Öğrenci Birliği'nden arkadaşlar beni de önerdiler ve İstanbul Bölge Yürütme Kurulu'na seçildim. Bu öyle ahım şahım bir şey de değildi. Çünkü o zamanın geleneği ve anlayışı içinde, yönetim organlarına seçilenler ile gerçek ilişkiler de aynı değildi. Bu sadece Devlet'e karşı, yönetici bir organ gösterme gereğinden dolayı yapılan zorlama bir işti. Bu organa seçilmemin nedeni de, daha sonra THKO'yu oluşturacak olan, ölenlerden bugün adını anabileceğim Deniz ve Cihan'ın da içinde bulunduğu küçük bir arkadaş grubu-çekirdeğinin Dev-Genç yönetimini kontrol altında bulundurma planının bir parçasıydı. Çünkü o zamanlar biz, bahar aylarında gerilla savaşını başlatmayı düşünüyorduk. O kış hazırlıkları yapacak, militanları toplayacak, baharda da yeni bir Vietnam yaratmak üzere dağa çıkacaktık. Yani 12 Mart ve sonrasında olanı bir yıl önce yapmayı düşünüyorduk.

Bu bağlamda, İstanbul'dan bir sürü Dev-Genç militanının Filistin'e gidip gerilla savaşı sanatını öğrenmesi için hazırlıklar da yapıyorduk. Ne var ki, evdeki hesap çarşıya uymadı. Gidecek gruplar arasında ayrılıklar çıktı, Deniz tutuklandı vs..

Ben de, o başlangıçtaki plana bağlı olarak Filistin'e gitmeye karar verdim.

Deniz, oraya gitmemin bir işe yaramayacağını, Türk ordusunun yakın düzen piyade eğitiminden başka bir şey vermediklerini, gitmememin daha iyi olacağını, ama bu noktadan sonra gitmemi de anladığını söyledi.

Cihan da, kalırsam daha yaralı olacağımı söyledi ama kararına da bir şey demedi. Bunun üzerine, işin hukuki durumu üzerine konuştuk, başıma bir şey gelirse Dev-Genç'in hukuki bakımdan kötü duruma

düşmemesi için, Dev-Genç üyeliği ve organlarından istifa etmiş sayılmam gerektiği üzerine konuştuk.

Ben de bundan sonra, tesadüfen bir araya geldiğim birkaç arkadaşla, gerilla savaşı öğrenmek üzere Filistin'e gittim. (12 Mart döneminde, fiilen çok az Dev-Genç yöneticiliği yapmama rağmen, resmen yönetici olmam dolayısıyla, -aslında istifa etmişim ama kimse bu bürokratik işleri ciddiye almadığından bir işlem olmamış.

Dolayısıyla resmen yönetici görünüyordum- mahkum oldum ama af kapsamına girdi. Sadece 5 ay hapis yatmış olduk.)

Ne var ki, orada görüşlerim değişti. Türkiye'de muazzam bir İşçi Sınıfı ve hareketi olduğu, bu işin çok uzun bir mücadeleyi gerektirdiği, üniversite öğrencileri ortamından kurtulmanın şart olduğu gibi görüşler edindim. Dönerken, artık, zaten öteden beri içinde bulunduğum işçi hareketi içinde çalışmak üzere dönüyordum.

Yakalandık, yattık çıktık. İstanbul'a gittiğimde, arkadaşlar, kendilerinden artık çok farklı düşünüyor olduğumu bilmelerine rağmen, tekrar Dev-Genç Bölge Yürütmesinde çalışmamı önerdiler.

Ben de, "*öğrenci hareketinden bir şey çıkmaz, ben işçilerin arasına gidiyorum gene, zaten formel olarak istifa etmişim*" diyerek, tekrar bir yıl önce de, zaten ilk örgütlenme çalışmalarında başından beri bulunduğum Aliğa Rafineri inşaatına gittim. Orada, 16 Haziran sonrasında, bütün işçi hareketinin sıkıyönetim terörü altında bulunduğu dönemde, meşhur Aliğa direnişlerini örgütledik,

Necmettin Giritlioğlu öldü v ^[7] s..

Bundan sonra benim zaten Dev-Genç'le bir ilişkim olmadı. Ve ayrıca o zamanı yaşayanlar bilirler, gençlik içinde pek az kişi, üniversitelerin komformist ortamını terk edip işçiler arasında çalışmaya tüm enerji ve zamanını veren bir yola girdiği için, bütün gruplar, bizim farklı görüşlerimizi bilmelerine rağmen, bir bakıma onların alanlarıyla da fazla bir problemimiz olmadığından, bizlere karşı son derece saygılı ve olumlu bir tavır içindeydiler.

12 Mart döneminde de, fabrikalarda çalıştım, işçiler arasında örgütlenme girişimlerinde yer aldım.

Daha sonra TSİP'i kuracak ekibe, onları reformist bulduğum için muhalefet ettim ve iste **orada bir tür tasfiye yaşadım**^[8]. Ama bunun Dev-Yol ya da Dev-Genç ile ilgisi yok. TSİP ile ilgili.

Bir Mektuptan Bir Bölüm (26 Ekim 1999)

27 Mayıs ve 68 kuşakları ilişkisi Ankara'daki öğrenci hareketinde pek görülmez. Orada bu geçiş teorik düzeyde gibidir. İstanbul'da bu geçiş çok açık biçimlerde görülebilir. Ankara'daki geçişin en tipik temsilcisi ise kanımca Yalçın Küçük'tür. Onun kimi kendine ilişkin değerlendirmelerinde kanımca bir gerçek payı vardır. Başlangıçta Forum dergisi çevresindedir ve Ankarada'daki olaylarda da bir yeri var sanırsam. FKF'nin kurucularından. Sonra TİP. Bir yerde ben Türkiye'nin ilk gerillasıydım diye de yazıyor. Bir anlamda, sembolik olarak doğru bir yanı vardır. Bunları kaba bir megalomanlık olarak görmemek gerekiyor kanımca. Böyle bir yanı da olsa bile.

İstanbul'da Kastro Nuri kuşağını Ahmet Gülyüz Ketenci'lerin kuşağı izler (TMTF olayları, Yön dergileri vs.) Bozkurt aynı zamanda bu kuşuktandır da. Bu TMTF olayları sırasında, Mustafa Gürkan gibi Kemalizmden gelen biri, sosyalizme doğru evrilir (belki de Deniz'in etkisiyle). (Mustafa Gürkan'dan çok bilgi edinebilirsiniz. Yalnız bugün bunların hepsi Kürt sorunu dolayısıyla geçmişi tahrif ederek anlatacaklar, onu o zaman da onların şimdiki Kemalizmleri gibiymiş anlatacaklardır. Örneğin Deniz'in son sözlerinden Kürt halkını ve Marksizm Leninizmi çıkarmaları gibi.) TİP'ten Kıvılcımlı'yı üyeliğe önerdiği için atılan Deniz de bu TMTF olaylarına katılır. Sanırım Gürkan ve Deniz işbirliği, yani DÖB'ün çekirdeği buradan çıkar. Yani Deniz ve Gürkan FKF'liler ve Diğer Ankaralılarından farklı olarak, 28 Nisan'dan beri gelen, CHP'lilikten Yön'cülüğe doğru evrilmiş çizgiyle de bağlantılıdırlar ve bir anlamda Gürkan da bir geçiş tipidir. Bizler ise, doğrudan TİP'tendik. Bölgecilikler, CHP'lilikler, YÖN'cü eğilimlere karşı şerbetliydik. Hatta TİP'ten gelmişlik ile TMTF olaylarından gelmişlik, DÖB içinde farklı karargahlarda oturmayı bile belirliyordu. (Ben, Cihan, Erim, Selahattin, Deniz vs. Bizler YİS'çi idik. Mustafa Gürkan, Kıyııcı vs. daha ziyade TMGT'ci idi. Bu fark sonraki evrimlerde de görülür.

YİS'ci kadro THKO'nun çekirdeği olmuştur, ODTÜ'nün yanı sıra.) TMGT'liler Mihriciliğe evrilmişler ve şimdi de 68'liler vakfi isimli mason dayanışmasında batı çalışma grubuyla beraber çalışıyorlar. Bizim DÖB'ün iki karargahı vardı örneğin. TMGT ve YİS. TMGT 27 Mayıs'ta AP'lilerin kontrolündeki öğrenci derneklerine karşı onları dengelemek için kurulmuş göstermelik bir örgüttü. Dana sonra 27 Mayısçıların, Yön'cülerin etkisi altına geçmişti. Bu yukarıda saydığım isimleri orada görebilirdiniz. Başında da yine aynı tayfadan Karadeniz'li Kazım Kolcuoğlu vardı. (Alp Kuran da bu geçiş tiplerinden sayılabilir. Bedii Kuran'ın oğlu.) TMGT DÖB'ün hem sağ yanını hem geçmişini sembolize ediyordu. YİS geleceğini. Hatta, öylesine açıktır ki bu, Biz ne zaman, bu Yön'cü taifenin işine gelmeyecek işler yapsak, sosyalist yanımızın ifadesi olan işler yapsak, radikalleşsek, TMGT'den bir şekilde dışlanırdık. Bunun üzerine YİS'e sığınırdık. Tabii sonra binlerce öğrenci üzerinde etkili olunca kolay kolay dışlayamaz oldular.

Yine ihmal edilmemesi gereken bir yan. Devrimci öğrenciler Laleli'deki Diyarbakır yurdu ve Süleymaniye camiinin oralarda takılan öğrencilerin(Musa Anter'den, belki Yaşar Kaya'lardan gelen, 27 Mayıs öncesi Kürt kuşağının etrafında kümelenmiş sosyalist eğilimli Kürt gençlerinin desteğini alabilerek İstanbul Üniversitesi'nden Faşistleri sürebilmişlerdir. Bu ittifakın kilit ismi Deniz'dir. Yani Sosyalist öğrenciler, 27 Mayıs öncesi bölünmenin devamı olan Kürtlerle ittifak yaparak sağcılara üstün gelebilmişlerdir. TMTF DÖB evriminin benzeri kanımca Kürtler arasında da görülebilir. Kürt tevkifatlarına uğrayan eski kuşak ile DDKO kuşağı.

Demir

26.10.1999 10:46

Bir tartişmadan Bir bölüm (12 Haziran 2001)

Yazınızdan anladığım kadarıyla, siz 1970'in tartişmalarında takılıp kalmış, o tartişmaları anlayıp aşamamış bir durumdasınız.

Ben o tartişmalarda yanlış olduğumu düşünmüyorum. Yanlış olan Deniz ve Mahir'ler idi. Bir programatik ve stratejik sorun tartişıyorduk o zaman. Zaten sonraki olaylar onların öngördüğü veya koyduğu biçimiyle doğru olmadığını gösterdi. Ne THKO'nun devamı olan rgtler (*Halkın Kurtuluşu ve Emeğin Birliği*) "**fokoculuk**" yaptı; ne de Cephe'nin devamı olan en büyük hareket (*Dev-Yol*) Mahir'in "*suni denge*"yi bozmak için yaptıklarını yapmaya kalktı.

Ebette görüşlerimde bir değişme vardır. 1965-69 arsında TİP'in grşlerindeydim. 1969-70 yıllarında TİP'in "*sosyalist devrim*" stratejisi karşısında "*demokratik devrim*" stratejisini savunan kantta yer aldım, yani bilinen adıyla "*MDD'ci*" idim. MDD'ciler içindeki ilk Beyaz ve Kırmızı Aydınlık bölünmesinde, Beyaz Aydınlığa karşı, İstanbul'da ilk bayrağı aandım.

O sıralar, "*halk savaşını*" savunduğumdan, inancıma uygun olarak gerilla savaşını öğrenmek üzere Filistin'e gittim. Ancak gerek orada gördüklerimiz, gerek daha önceden işçiler arasındaki faaliyetlerim ve de gerek Marksizm'den öğrendiklerimin etkisiyle, bu savaşın çok uzun bir mücadele olacağını, önce işçi sınıfının örgütlenmesi ve partisi olmadan bir adım atmanın mümkün olamayacağını düşündüğüm için, görüşlerim değişti. Döndükten sonra bütünüyle İşçi Hareketine yöneldim ve ğrenci Hareketi beni hiç ilgilendirmedi. Öğrencilerle, sadece onları işçi hareketine çekebilmek için ilişki kurar durumdaydım.

Bu dönemdeki bölünmelerde, Denizler, Regris Desbray'ın "*Devrim'de Devrim*" kitabına dayanarak fokoculuğu, Mahirler aynı işin partiye yapılmasını savunuyorlardı. Onlar için tartişma mücadele biçimlerine ilişkindi, benim için devrimde glerin yer alışına ilişkindi.

Onlar, "*İşçi sınıfının ideolojik öncülüğü*" diyerek kendilerini, yani özünde üniversitelerde, öğrenci hareketiyle sosyalist olmuş öğrencileri sınıfın yerine ikame ediyorlardı. "*Temel güç köylülük*" diyorlardı. Böylece o muazzam işçi sınıfı devrim stratejisinde yersiz yurtsuz ve anlamsız kalıyordu. Bu devrimi ciddiye almamak olurdu ve hala da öyledir. Bu tartışmada ayrıca ayrı diller konuşuyorduk. Bizler bir devrimde güçlerin yer alışı tartışırken o arkadaşlar, mücadele biçimlerini tartışıyorlardı.

Şimdi, bu tartışmalarda savunduklarımın doğru olduğu kanısındayım bu gün de. Onlar yanlış savunuyorlardı. İnsan yanlış bir stratejiyi savunurken kahramanca ölebilir. Arkadaşların durumu buydu.

Biz o bölümleri yaşarken kimse henüz ölmemişti. Onların devrim stratejisi bakımından yanlış görüşlere dayanan davranışlarının sonradan nasıl yorumlanacağını kimse bilemezdi.

Biri sonradan çıkıp da, "*silahlı mücadele provokasyondur*" veya daha sonra örneğin Gürkan'da ^[9] olduğu gibi "*bizler ittihatçıydık*" derse öyle olmadığını savunurum. Ama bu onların yolunu doğru gördüğüm anlamına gelmez. Siz böyle anlıyorsanız yanlışsunuz.

Evet, daha sonra yuvarlak hesap 1980'e kadar "*doktorcu*" idim. Yani işçi sınıfı ve onun partisi yok ise bir şey olmaz diyen bir insandım. Bu gün de öyle düşünüyorum. Ve hala dünyada bir işçi sınıfı partisinin programının ne olması gerektiğini tartışıyorum. Bütün yazılarım bu soruna yöneliktir hala.

1980'e doğru, gerek Üçüncü Enternasyonal'in tasfiyesi, gerek Faşizm'e karşı mücadele stratejisinin sorunları beni *Troçkizm* denen, aslında revize edilmemiş **Ortodoks Marksizm'den başka bir şey olmayan** akımla tanışmama yol açtı.

1990'lara doğru artık kendime "*Troçkist*" dememeye başladım, daha doğrusu önceden de demezdim bir adlandırma olarak ama bu önemli değil. Onu yanlış gördüğümden falan değil, onun kendini

tanımladığı problemlerin bu günün dünyasını anlamayı sağlamayacağından dolayı.

Bu gün, klasik Marksist geleneğin yanı sıra, bu klasik geleneğin, devrimci ve eleştirel ruhunu koruyan ve onu geliştirmiş olan, birbirinden bağımsız üç geleneğin (Troçkizm, Eleştirel Teori veya "*Batı Marksizmi*" ve Kıvılcımlı'nın teorik katkıları) **bir sentezinin, siyah, kadın, ekoloji, barış hareketi gibi öznelerin problematikleri ve teorik katkılarıyla birlikte geleceğin bir sosyalist hareketinin yükselişi için, bir teorik baz sağlayabileceğini düşünüyorum** ve bu teorik baza dayanarak aklımın erdiğince sorular sorup cevaplar vermeye çalışıyorum.

Bütün bu evrimimde, sonra gelen aşamam öncekinin olumsuz anlamda bir inkârı değil, onu içinde taşıyarak aşma olmuştur. Bu evrim bir binayı yıkıp onun yerine başka bir bina kurmaz, bu evrim bir tepeye tırmanmaya benzer, hareket noktası hep aynıdır ama ufuk genişler ve yeni problemler ortaya çıkar.

Şimdi Kıvılcımlı'yı da Troçki'yi de Benjamin veya Adorno'yu da Marksizm'in zirveleri olarak görmeme rağmen kendimi, "*Troçkist*" veya "*Doktorcu*" olarak bile tanımlamaz iken, siz çıkıp, 1970'lerin bir bölünmesindeki sorunlarla beni yargılamaya hem de o günün mantığıyla kalkıyorsunuz. Benzerini Troçkistler ve Doktorcular da yapıyor: her hangi bir yerde Doktor veya Troçki'yi savunduğumu gördüklerinde. Sanki nedamet getirmişim gibi algılayanlar oluyor.

Hayır. Öyle bir şey yok. Ben TİP'liliğime de, MDD'ciliğime de ve diğer ayrılıklardaki tavrıma da sahip çıkıyorum ve onları yanlış görmüyorum, o günün bölünme ve tartışmaları içinde. Ben o zaman tartışmaları içinde doğru olanı savunduğumu düşünüyorum ve bu tavırlar hep daha derinliğine bir kavrayışa ve daha üst bir aşamaya da denk düşüyordu.

*

Ben o zamanın kafasıyla da, eleştirdiğim ve yanlış bulduğum bu insanları burjuvaziye karşı savundum. (1974 *Kıvılcım* gazetesi). Uğur Mumcu ^[10] gibiler, Denizler ve Mahirlerin silahlı hareketlerini silahlı mücadeleyi ilke düzeyinde mahkum etmek ve bir provokasyon gibi göstermek ve 70'lerin faşistlere karşı öz savunmalarını terörizm gibi göstermek istediklerinde de onların silahlı mücadelelerini tarihsel anlamı bakımından savundum.

(Örneğin, Uğur Mumcu, CHP hükümetinde Adalet Bakanlığı'nın özel izniyle, ki bu izin solcuların faşistlere karşı silahlı öz savunma yapmasını engellemek ve bunu yanlış göstermek için Mumcu'ya verilmişti CHP stratejisinin bir parçası olarak, Niğde'ye geldiğinde, Ertuğrul, Orhan ve benle röportaj yapmayı planlamıştı. Aklınca, ben fikir suçlusuydumdan, benden silahlı eylemleri mahkum eden ifadeler alacağını sanıyordu. Ama bende aradığını bulamayınca, röportaj bile yapmaya gerek görmedi, kitabında iki satırla bir de fikir suçundan şunlar yatıyor diye geçiştirdi. Ertuğrul ve Orhan onun istediği gibi şeyler söylememesine rağmen, çok meşhur oldukları ve dışarıda binlerce kişi onların ne dediğini merak ettiği için onlarla yaptı. Ama 12 Mart öncesi tartışmalarda hapsi yukarıda eleştirdiğim stratejileri savunanlarla, başlangıçta planı olmamasına rağmen, görüşmeler yaptı ve kitabında yer verdi. Çünkü tam da onun istediklerini söylüyorlardı bir şekilde.)

Ama ben, cephe ve ordu kökenli hareketlerin yarattığı Deniz ve Mahir imgelerine de itibar etmedim ve bunların da yanlış olduğunu kendi bildiğimce ifade ettim. Bu yüzden hakkımda öldürme planları da yapıldı. Hatta bana yakın olan bir kişi şişlendi.

Şimdi siz de benzerini yapıyorsunuz. Deniz ve Mahir'lerin isyanı "*doktor amcaya*" idi falan diyorsunuz. Peki, öyleydi de bizzat kendiniz "*kesintisiz 1, 2 doktorun ta kendisidir*" diyorsunuz. Evet öyledir. Peki, o zaman bu nasıl bir isyan oluyor Doktor'un kendisi Doktor'a karşı?

Hayır, ortada sisteme bir isyan vardı ve bunun nasıl yıkılacağı sorunu tartışılıyordu. Herkes aynı isyanı duyuyordu. Ben işçiler arasına gittim ve tesadüfen ölmedim diye suçlu mu hissetmem gerekiyor kendimi. Hayır bayım. Sorunlar bu şekilde tartışılmaz. Siz benim bu günden yazdığımı söylüyorsunuz. Ama siz o günün atmosferinden mi yazıyorsunuz ki? Kimsenin isyanından, iyi niyetinden, cesaretinden vs. kuşkulanan söz konusu edilemez. Bizzat o insanlar birbirlerine karşı sizin kin dolu ve aşağılayıcı üslubunuzdan çok daha saygılıydılar. Çünkü onlar çeşitli eylemler içinde birbirlerinin ne olduklarını ve sorunun bu olmadığını biliyorlardı. Ben şahsen ne Deniz'den ne Cihan'dan sizin yaptığınıza benzer ne bir ima ne de bir serzeniş gördüm. Aksine, benim hakkımda her hangi bir kişinin sizin şimdi konuştuğunuz gibi konuşmasına müsaade bile etmezlerdi. Bu bir spekülasyon değildir. Kimse kimsenin inancından, cesaretinden veya burjuvaziye veya devlete karşı olduğundan kuşku duymuyordu. Hepimiz çok garip koşullarda birbirimizin korku ve cesaretlerini görmüştük ve birbirimize karşı bir rol yapmamız söz konusu olamazdı.

*

Niye bunca yıldır sustuğumu söylüyorsunuz? Ne söyleyeyim, artık bu tür ithamlardan bıktığım niçin şimdi söylemek zorunda kaldığım gibi, o kişilerin ayrı görüşlerimize rağmen benim yoluma saygılı davrandıklarını hatta teşvik ettiklerini mi yazayım? Bu onların anısının arkasına sığınıp kendimi haklı gösterme çabası olmaz mı?

Bu güne kadar anlatma gereğini bile görmedim. Örneğin Deniz ile son Taşkışla'nın kantininde karşılaştık, yollarımızın ayrı olduğunu biliyorduk. Fazla konuşmadık da. Artık bir ikna veya tartışma değil, girdiğimiz yolların kısa bir özetiymi birbirimize söylediklerimiz. Ben aşağı yukarı, *"bu iş çok sabır ister, milyonlarca insanın, emekçinin eylemi olmadan bu sistem değiştirilemez. Bu da iğneyle kuyu kazarca uzun ve sabırlı örgütlenme gerektirir"* anlamında şeyler

söyledim. O da aşağı yukarı bana "Aslında sen de haklısın ama bu memlekette isyan geleneği yok, suikast geleneği yok. Biraz İttihat Terakki, Yakup Cemil falan başlamış, orada kalmış. Birilerinin bunu yerleştirmesi gerekiyor. Ben bunu yapacağım" anlamında sözler söyledi. El sıkıştık ve vedalaştık.

Veya başka bir olay. 12 Mart arifesi. Boğaz köprüsünde örgütleniyoruz İsmet Demir ile. Maddi durum berbat. Acele on bin liraya gerek var. THKO'nun banka soygunları yaptığını; kimler olduğunu herkes gibi bildiğimden o sıralar gizlenen ortalıkta görünmeyen Cihan'ı arıyorum. Mecidiyeköy'de bir evin bodrum katında bir kaç arkadaşıyla bulunduğu yere götürülüyorum. Paraya olan ihtiyacı söylüyorum. Para ertesi gün hemen bize veriliyor.

Bunları mı anlatayım? Bu son görüşmemizden söz etmem kendimi haklı göstermeye çalışmamın bir aracı olmaz mı? Cihan'ın adını kullanarak kendime bir itibar sağlamış olmam mı? Bunlara başvurmamam mı suç? Anlatabileceklerim de hep böyle şeyler. Böyle şeyleri anlatmamamın şimdi karşıma bir suç olarak çıkacağını aklıma bile getirmezdim.

*

Kıvılcımlı ve Eşek Arısı hikâyesine gelince [\[11\]](#). Anılarında Kıvılcımlı'nın allegorik olarak anlattığı son derece doğru ve yerinde bir eleştiridir. Hep yüksekte uçan arı, sonunda gider, büyük kara örümceğe değil de, küçük bir örümceğe yem olur. Deniz'i bir bekçinin yakalamasına anıştırma yapar burada.

Biraz tarafsız olarak, askeri bakımdan düşünün Denizlerin eylemini ve yakalanışını. Biraz analiz edin. Bir yığın en sıradan insanın bile yapmayacağı düşüncesizce yapılmış iş ve hata doludur. Bırakalım devrim açısından doğru olup olmadığını bir yana. Dağdakilerin durumu da farklı değildir. Oyun oynamaktadırlar adeta. Eğer Sinanlar ölmeseydi, Deniz'ler asılmasaydı, bu eylemlerdeki davranışlarından dolayı

en çok kendileri alay ederlerdi her halde.

O eylemler, sonradan bu gün sizin ona yüklediğiniz anlamları kazanmıştır. Yaşanırken dramatik bile değildiler. Doktor tecrübeli bir devrimci olarak bunu böyle görüyordu. Yaşasalardı onun bu değerlendirmelerini belki en çok kendileri beğenirdi. Onlarda bir parça humor vardı. Ama sonra onları bayraklaştıranlarda bu humoru görmek mümkün değil. Onlar gerçeği kutsal dramatik bir halenin arkasına ittiler.

Siz bile geçen ayak bir sürü öyle şey yazıyorsunuz. Bir örnek:

"Bizim için Denizciligin ve Mahirciligin bir tek anlamı vardı: Alacaksın atadan kalma silahi sikacaksın Türkiye Cumhuriyeti Devletine! "

İşte efsane yaratıyorsunuz. Deniz Türk devletine silah sıklmadı. Hatta Türk subayına teslim oldu, antiemperyalist ordu falan diyerekten. Ama buna rağmen de Gürkan'ın yansıttığı veya onu aktaranın göstermek istediği gibi bir İttihatçılık ya da Kemalistlik de söz konusu değildir. Olay çok daha karmaşıktır.

Özetle. Burada politika tartışıyoruz ve yapıyoruz. Buradaki bütün tavırların ardında, Kürt sorunu karşısındaki tavırlar bulunmaktadır. Benim bu günkü tavrımı eleştirecekseniz, bu günkü tavrımı eleştirin. Otuz yıl öncesinde kalmış tartışmalar bu günkü tavırları açıklayamaz.

2001-06-12

Demir Küçükaydin

Deniz Gezmiş ve Kürt Ulusal Hareketi (23 Kasım 2001)

Kıvılcımlı'nın Ulusal sorunda birbirinden çok farklı hatta çelişikmiş gibi görünen tavırlarını; bu görünümün ne anlama geldiğini ve nedenlerini ele almadan önce Kıvılcımlı'nın Kürt Ulusal Hareketi üzerindeki etkilerini ele almaya çalışalım.

Bu etkilerin incelenmesi biraz Arkeologların yaptıkları incelemelere benzeyecektir. Onlar buldukları bir seramik parçasındaki desenlerden, yapılışından, stilinden onun hangi kültür ve medeniyetlerin izlerini taşıdığını, böylece çeşitli kültürel bağlantıları açığa çıkarırlar.

Bu tür çalışmalar, küçük ayrıntılar üzerine yoğunlaşmayı gerektirir. O farklılıkların neler olduğu ve nedenleri üzerine yoğunlaşma olmadan da bu tür etkilerin ortaya çıkarılması ve anlaşılması olanaksızdır. Bu nedenle bundan sonraki bölümlerde, bu etkilerin bilincine varılması için bu tür bir yoğunlaşmaya gidilecektir.

Kürt Ulusal Hareketi'nin Temel Bir Özelliği

Kürt ulusal hareketi, bir bütün olarak bir çok siyasi hareket ve örgütlenmelerin cebirsel bir toplamıdır. Kimi burjuva ve feodal eğilimleri yansıtan hareket ve partilerden, Kemal Burkay gibi bir tür TKP benzeri reformizme, küçük sol sekte gruplardan PKK'ye kadar uzanan geniş bir yelpazedir. Kürdistan'daki bütün sınıf ve eğilimler bir şekilde bu ulusal harekette kendi eğilimlerini de yansıtırılar. Bunlar sadece yatay, sınıfların konumlarından kaynaklanan bir farklılıklar değildir, aynı zamanda, düşey diyebileceğimiz, zamansal, tarihsel bir farklılıktır da. Çeşitli siyasi şekillenmeler ilk şekillendikleri dönemin problematiklerini, ideolojik ve entelektüel iklimini yansıtırılar ve çoğu kez orada taşlaşıp kalmış yaşayan bir fosil gibidirler.

Ne var ki, bu hareketin ezici bir bölümünü PKK temsil eder. Bu

öylesine güçlü bir etkidir ki, farklı sınıflar eğilimlerini PKK karşısında ya da ona rağmen temsil edemeyeceklerini sezdikleri için, PKK'nın çekirdeğini oluşturduğu hareketin içinde yer alarak etkilerini koruma ve arttırma yolunu seçmişlerdir. Bu nedenle Türkiye söz konusu olduğunda, Kürt Ulusal hareketi ile PKK'yı anlamdaş olarak kullanmak, pratik olarak fazla bir soruna yol açmaz.

Bu elbette PKK'nın temsil ettiği temel akımın yekpare bir akım olmadığı anlamına da gelir. Aslında gerek PKK ve çevresindeki iç mücadeleler son duruşmada, Kürt ulusal hareketi içindeki farklı sınıflar arasındaki mücadelelerdir ve onların yansımasıdır. Bu anlamda bakıldığında, Kürt Ulusal Hareketi, çok sert ve ciddi iç mücadeleler yaşar. Bütün bu sert mücadelelere rağmen, ona rengini ve damgasını vuran Abdullah Öcalan olmaya devam etmektedir. Bu hareket ilk ortaya çıkışındaki bazı özellikleri korumaya devam etmekte ve bu özellikler sayesinde bu özellikleri pekiştirici özellikler kazanmaktadır.

PKK'nın bir çok özellikleri sıralanabilir. O en modern Kürt hareketidir. En son doğan Kürt hareketidir. Bütün Kürdistan parçalarında etkili tek harekettir. Kürt yoksullarının hareketidir. Bir kadın hareketidir. Hiç bir aşirete dayanmayan bir Kürt hareketidir. Etkisi belli bir mezheple sınırlı olmayan bir laik harekettir. Bu özellikler daha uzatılabilir. Ve bu özellikler bir iç bütünlüğe de sahiptirler. Yani özellikler birbirlerini üretirler. Yani modern bir hareket olması, kadınlara ve yoksullara dayanması, laik olması, bir aşirete dayanmaması vs. biri olmadan diğeri olmayacak özelliklerdir.

Ne var ki, Kürt Ulusal hareketinin, çok temel bir farkı da vardır. O gerek kuruluşunda gerek sonra içinde Türklerin de yer aldığı ilk ve tek hareket olma özelliğini korumaktadır. Hiç bir Kürt hareketinin kuruluşunda Türkler yoktur. PKK'nın kuruluşunda ve ilk şehitleri arasında Türkler vardır. PKK gerillaları arasında daima Türkler de yer almıştır ve PKK komutanları arasında bir çok Türk asıllı

komutan da bulunmaktadır. Daha baştan beri, PKK'nın bütün diğer Kürt hareketlerinden en temel farklarından biri bu olmuştur ve bu özelliğini hala da sürdürmektedir. Ve sadece Türkler değil, Kürdistan'daki başka uluslardan insanların da bulunduğu bir harekettir.

Zaten bu fark anlaşılmadan, Kürt hareketinin İmralı ile yaptığı strateji değişikliğinin anlamı ve bunun nasıl mümkün olabildiği anlaşılabilir. Kürt Hareketi, İmralı ile bir bakıma sadece Kürt hareketi olmaktan çıkıp, Türkleri de kapsayan bir sosyal hareket olmaya doğru bir adım atmıştı. Öcalan son Urfa davası savunması ve Avrupa İnsan hakları Mahkemesine savunmasında ise, sadece Kürtlerle ve Türklerle ilgili bir hareket olmaktan çıkıp, Orta Doğu çapında bir hareket olmaya yönelmektedir. Bütün bu muazzam değişiklikler onun temelindeki, sadece Kürtlere dayanmayan, kendini ezen ulustan insanları da kapsayan bir hareket olmasıyla derinden bağlantılıdır.

Bu çok tayin edici bir farklılıktır. Bir İrlanda Kurtuluş hareketinin kurucuları, kahramanları arasında ya da saflarında bir İngiliz bulamazsınız. Bir Filistin hareketinin kurucuları, kahramanları ya da önderleri arasında bir tek Yahudi bulamazsınız. Ama Kürt hareketinin adeta tamamı olan PKK'nın kurucuları, kahramanları ve önderleri arasında Türkler de vardır.

Kürt hareketini biraz yakından gözleyen şunu görür. Kürtler arasında, Türklere karşı son derece haklı bir kırgınlık ve kızgınlık vardır. Türklerin gösterdikleri ırkçı tavırlar ve küçümseme; Kürtlerin acıları karşısındaki ilgisizlik ve baskıya gösterdikleri destek... bütün bunlar geniş Kürt yığınlar arasında Türklere karşı son derece haklı bir kırgınlık ve kızgınlığa yol açmıştır. Bu öylesine derin bir farklılıktır ki, Türkiye'yi ve Kürdistan'ı bir anda Yugoslavya'ya çevirebilir. Öcalan'ın Avrupa'ya çıktığı ve Kaçırıldığı sıralar Kürtler ve Türkler arasındaki bu farklılık çok net olarak görülüyordu.

Ne var ki, Kürt kitleleri arasındaki bu yaygın kırgınlığa rağmen,

PKK'nın kadrolarına doğru yükseldikçe, Öcalan'da zirvesine varan tamamen buna zıt bir eğilim de görülür. Burada da aksine, bitmek tükenmeksizin Türk ezilenlerine, sosyalistlerine uzatılan bir el, Türk düşmanlığına karşı sürekli bir mücadele vardır. Kürt Ulusal hareketinin çeperlerinde Türklere rastlanılmaz, ama yoğun merkezine doğru gidildikçe, yani PKK kadrolarına doğru çıkıldıkça Türklerin (ve başka uluslardan olanların) oranında bir yükselme görülür.

Ezen uluslar gibi onların sosyalistleri de ezilen ulusların hareketine karşı daima anlayışsız, yukardan bakıcı, hatta düşmanca yaklaşırlar. En iyileri bile ezilen ulusu kurtarılacak bir nesne olarak görme hastalığından kurtulamaz ve onları bir özne olarak kabul etmez. Özne olarak onlar bir müttefik değil bir rakip ve düşman olarak görülürler ezilen ulusların hareketi ezen ulusların sosyalistlerince. Türk sosyalist hareketi de bir istisna oluşturmaz.

Peki nasıl olmaktadır da, gerek ulusal baskı altındaki geniş Kürt yığınları, Türklere karşı bir kırgınlık ve kızgınlık içinde olmalarına rağmen, geniş Türk yığınları da, Kürtlerin acı ve mücadelelerine karşı anlayışsızlık, ilgisizlik ve düşmanlık içinde bulunmalarına ve Türk sosyalist hareketinin genel olarak Kürt ulusal hareketine karşı şovence tavrına rağmen, karşı bir eğilim var olabilmekte; Kürt hareketinin politikasına bu karşı eğilim damgasını vurabilmektedir. Hem de eli hep havada kalmasına rağmen.

Eğer Türk sosyalist hareketi içinde karşı örnekler olmasaydı, Kürt hareketi içinde Türk ezilenlerine, sosyalistlerine el uzatan eğilim var olamazdı; bu eğilim olmasaydı da Türkler içinden bu eğilimi destekleyen ve güçlendiren örnekler çıkmazdı. Yani Kürt hareketinin Türk sosyalistlerine uzattığı el Türk sosyalistlerinin küçük de olsa bir kesiminin Kürt hareketi içinde yer almasına olanak sağlamış, ve Türk ve başka uluslardan sosyalistlerin bir örnek olarak varlığı PKK'nın bu çizgisini, karşı basınç karşısında savunulabilir ve ikna edici kılmıştır. Yani karşılıklı olarak birbirini destekleyen diyalektik

bir etkileşim söz konusudur. Tıpkı, uzay boşluğundaki bir gaz bulutunda, belli bir yerdeki yoğunlaşmanın daha büyük çekim gücüne yol açması, daha büyük çekim gücünün daha büyük yoğunlaşmaya, bunun tekrar daha da büyük çekim gücüne vs..

Bu süreç bir kere başladıktan sonra kendi kendini tekrar üretir ve geliştirir. Açıklama zorluğu burada değildir; zorluk bu sürecin ilk kez nasıl ortaya çıkabildiğindedir. Burada çok küçük bir etkinin devasa sonuçlara yol açması söz konusudur.

Şöyle bir örnek verelim. Bir terazi düşünün her iki tarafta da eşit ağırlıklar olsun, dengede olsun. Bir tarafa koyulacak, küçücük bir ağırlık, bütün dengeyi alt üst eder. Ordular savaşında da böyledir. Güçlerin dengede olduğu bir durum düşünün. Bir tarafa yapılacak küçük bir destek, karşı tarafın yenilgisine ve imhasına yol açabilir. Burada o küçük farklılığın sonuçları, onun kendi ağırlığıyla hesaplanamayacak kadar büyük olur.

Ya da şöyle bir örnek verilebilir. Bir namlunun ucundaki küçücük, diyelim ki, milimetrenin onda biri kadar bir sapma, hedefte metrelerce bir sapmaya yol açabilir. Aslında doğada bir çok başka türlerin oluşumu bu tür küçük sapmalardan dolayı ortaya çıkmaktadır. Küçücük bir sapmanın yol açtığı özellikler, kendini besleyerek bir kar topu gibi büyümekte, sonunda devasa, önünde durulmaz bir çığa dönüşmektedir.

İşte, K1V1lcımlı'nın Kürt ulusal hareketi üzerindeki etkisi böyle bir etkidir. Başlangıçta, küçücük, adeta ihmal edilebilir gibi görülebilecek bir etkidir. Hatta bu etkiye uğramışlar bile bu etkinin farkında olmayabilirler. Ama bu öyle bir etkidir ki, yol açtığı sapma, yol açtığı küçük yoğunlaşma, yol açtığı küçük denge değişikliği ile onun yukarıda sözünü ettiğimiz özelliklerinin ortaya çıkmasında tayin edici bir rol oynamıştır ve de oynamaktadır.

Oynamaktadır çünkü, K1V1lcımlı'nın Kürt hareketi üzerindeki etkisi,

sadece bir kere gerçekleşmiş, ilk doğuşta bir yön değişikliğine yol açmış bir etki değildir. Aynı zamanda tekrar tekrar bir etkidir.

Kıvılcımlı'nın Kürt hareketi üzerindeki etkisi, birbirini izleyen üç dalga halinde görülür.

Birincisi 60'lı yılların sonundaki ilk etkilerdir. Bunlar kişisel ilişkilerle yayılan görüşler ve “Halk Savaşının Planları”, “Devrim Zortlaması”, “Oportunizm Nedir?” gibi kitaplar üzerinden, Türkiye Sosyalist hareketi, özellikle THKO ve THKP-C üzerinden, ilk şekillenmeye yapılan dolaylı bir etkidir.

İkincisi, 70'lerin sonunda, İhtiyat Kuvvet Milliyet adlı kitap aracılığıyla PKK'nın doğuşu sırasında doğrudan bir etkidir.

Üçüncüsü de, şimdi içinde bulunulan fazda, özellikle Öcalan'ın “Bizler İbrahimiyiz” dediği Urfa Davası Savunması ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne savunma olarak verilen “Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru” başlığıyla yayınlanan kitapta görülen, Kıvılcımlı'nın *Tarih Devrim Sosyalizm, Allah Peygamber Kitap* gibi eserleri üzerinden bir etkidir.

Bu etkiler anlaşılmadan Kürt hareketinin bu günkü ve dünkü özellikleri anlaşılabilir. Bu ilk bakışta küçük gibi görülen etkiler, sadece Kürt hareketinin değil, uzun vadede belki Orta Doğunun ve belki de dünya tarihinin gidiş yönünde etkide bulunabilecek, devasa sonuçlara yol açabilecektir.

Kıvılcımlı'nın Deniz Gezmiş Üzerinden Etkisi

1960'lı yıllarda yükselen işçi ve öğrenci hareketi bir çok kitle örgütlenmelerine, bu örgütlerin önder kadrolarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ama bunlar içinde iki tip birbirinden ayrılabilir. Bir yanda bir örgütün yönetiminde olduğu için önder durumunda olanlar vardır. Bunların karizmatik bir kişilikleri yoktur, bir kitle hareketinin önderi ve bayrağı değildirler. Örneğin Behice Boran, Aybar, Kemal

Türkler, Sülker, Hüseyin İnan, Mahir Çayan. Bir kitle hareketiyle özdeşleşmiş bayrak tipler değildirler. Hatta Hüseyin İnan THKO'nun gerçek önderi olmasına rağmen, Dev-Genç'in dar kadroları dışında kimsenin tanımadığı bir tiptir.

Bir de, bir hareketin yükselişinin sembolü olmuş, geniş kitlelerin gözürde sembol, bayrak ve önder olarak kabul görmüş tipler vardır. Çetin Altan TİP'in ilk yükseliş yıllarında biraz böyleydi. Türkiye'de sosyalizm bir bakıma Çetin Altan'ın adıyla özdeşleşmişti.

İşçi hareketinde, İnşaat işçileri arasında İsmet Demir böyle bir tipti. Öğrenci hareketinde İstanbul'da Deniz Gezmiş, Ankara'da Sinan Cemgil bu kategoridendi. Deniz, yükselen öğrenci hareketinin İstanbul Üniversitesi'ndeki, Sinan ODTÜ'deki bayrağı ve önderiydi.

Bunlardan İsmet Demir ve Deniz Gezmiş, yani 60'lardaki yükselişin öne çıkardığı bu iki kitle önderi ve bayrağı, Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile kişisel ilişki, onun fikirlerinden ve yaşamından doğrudan doğruya etkilenme içindeydiler.

Yani 60'ların ikinci yarısında, en militan öğrenci ve işçi hareketlerinin karizmatik önderleri doğrudan doğruya Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile bağlantılıydılar. Dolayısıyla bunların kimi özelliklerinin doğrudan doğruya Hikmet Kıvılcımlı ile bağlantıları vardır.

İsmet Demir'in önderi olduğu, şantiyecilerin büyük bölümünü Kürt işçiler oluşturuyordu. İsmet Demir'in önderi olarak örgütlediği ve yürüttüğü, Batman İskenderun Boru Hattı, Kadıncık Barajı, Aliğa, İskenderun'da yapılan direniş ve tecrübelerin, geniş yığınların yazılı olmayan hafızasındaki birikimler ve bunun Kürt hareketinin üzerindeki etkileri ayrıca incelenmeye değer. Ancak biz burada konumuz olmadığından bunu geçiyoruz ve kendimizi Deniz Gezmiş ile sınırlıyoruz.

Deniz Gezmiş bütün diğer öğrenci hareketi önderlerinden çok temel

bir farklılığa sahiptir. Deniz Gezmiş, Kürtler ve “Kürt Sorunu” karşısında, bütün diğer öğrenci hareketi liderlerinden farklı bir profil çizer. Bu farklı profil, Kürt Ulusal hareketinin ilk doğuş anlarında, yukarıda değinilen özelliklerinin oluşmasında tayin edici bir önemde olmuştur. Bu farklı profilin kaynağının ne olduğu araştırıldığında, karşımıza Dr. Hikmet Kıvılcımlı çıkar.

Deniz Gezmiş’in Farkı

Deniz Gezmiş 1960’lar kuşağı içinde Kürtlerle bağımsız ve ayrı bir özne olarak, yani Kürt olarak ilişki kuran tek sosyalist gençlik önderidir. Dikkat edilsin, diğer Dev-Gençliler de Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkını ilke olarak tanırlardı. Yapacakları devrimle Kürtleri de Kurtarmayı düşünüyorlardı. Ama bunlar bütün egemen ulus sosyalistlerinde görülen özelliklerdir. Ezilen ulus ve onun hareketi bir nesne olarak görülür. Onların ayrı bir özne olarak kabullenilişi noktasına gelince akan sular durur.

Deniz Gezmiş bu noktada bütün diğer öğrenci önderlerinden farklıydı. O Kürtlerle, onları ayrı bir özne olarak kabul ederek ilişki kuruyordu. Ve eğer böyle yapmasaydı, İstanbul Üniversitesi’nde devrimciler üstünlüğü sağlayamazdı. İstanbul’daki öğrenci hareketinin, Kürt ulusçularıyla ilişkisinin üzeri örtülmüştür.

Deniz Gezmiş’in bu özellikleri ve İstanbul Üniversitesine egemen oluşta Kürtlerle Kürt olarak yapılan ittifak ve bunda Deniz Gezmiş’in belirleyici önemi hakkında ortada yazılı bir şey bulunmuyor. Bu incelenmeyi ve toprak altından çıkarılmayı bekliyor.

Bu etki ve gizlenmesi konusunda, daha önce yazmaya başladığımız “Kürt Sorunu Üzerine Yazılar” başlıklı yazıda, (ki bu yazıda şimdi okuduğunuz bu yazının tezlerinin ilk taslak ifadeleri de vardır) şunları yazmıştık:

“1968 sonbaharından sonra “Tam Bağımsız Türkiye İçin Mustafa Kemal Yürüyüşü” isimli Samsun - Ankara yürüyüşü ile birlikte

Deniz Gezmiş'in önderi olduğu gruba katılmış, daha sonra da bu grubun kurduğu Devrimci Öğrenci Birliği'nin bir üyesi ve militanı olmuştum.

O dönemde Sosyalist gençlerin toparlandığı örgüt Fikir Kulüpleri Federasyonu idi. Bu örgüt TİP'in Üniversite gençliği içindeki kolunu oluşturuyordu. TİP'in burjuva sosyalizmine karşı gelişen Milli Demokratik Devrim sloganıyla yükselen küçük burjuva devrimciliği ve radikalizmi, özellikle üniversite gençliği arasında etkili olmuştu ve Ankara Fikir Kulüpleri Federasyonu TİP'in kontrolünden çıkararak, MDD'cilerin eline geçmişti. İstanbul'da ise, FKF TİP'in kontrolünde bulunuyordu ve, radikal devrimciler, FKF dışında Devrimci Öğrenci Birliği'nde örgütlenmişlerdi. Yani, henüz ortada Dev-Genç olmamasına rağmen, DÖB İstanbul'un Dev-Genç'i sayılabilirdi.

Bu örgüt, o dönemde İstanbul'daki bütün eylemlere damgasını vurmuştur. Bu örgütün bir üyesi olduğumdan, bu örgütün kimi karakteristiklerinin konumuz bakımından önemli bazı yönlerine değinmekte yarar var.

Bu örgüt esas olarak şehirli gençlere dayanıyordu. Herkes kendini sosyalist olarak tanımlıyor ve sosyalist bir Türkiye'ye ulaşmak için önce Demokratik Devrim yapmak gerektiği anlayışını savunuyordu. Ancak örgütte iki farklı eğilim de vardı, tabii bu eğilim farklılıkları bu gün bulunduğumuz yerden geriye bakınca görülüyor, o zamanlar kimse bunun farkında bile değildi.

Bir yanda geçmişinde Türkiye İşçi Partisi deneyi veya o çevrelerden gelenler, yani işçi sınıfı ve sosyalizmin ilk şekillenmede belirleyici olduğu insanlar, diğer yanda Yön hareketi ve TMTF olayları gibi yerlerden gelenler yani daha ziyade Milli Kurtuluş ve Antiemperyalizm motifi önde olanlar.

Bu farklılık, bu örgütün iki karargahında da görülürdü. Bir yandan Tünel'de 27 Mayıs'tan sonra, bir takım ilgisiz örgütler bir araya

getirilerek kurulmuş TMGT kullanılırdı. TMGT'nin CHP, tabii senatörler (yani cuntalar), İlhan Selçuk, Doğan Avcıoğlu gibilerle bağlantıları vardı. Cağaloğlu'ndaki Merkez ise, İsmet Demir'in Yapı İşçileri Sendikası (YİS) idi. Mihri Belli'nin çıkardığı Türk Solu da aynı binanın yine bu sendika tarafından verilmiş alt katında çıkıyordu. YİS ise daha ziyade Hikmet Kıvılcımlı'nın damgasını taşıyordu. İsmet Demir'in bize verdiği üst kattaki odada, Kıvılcımlı'nın küflenen kitaplarının üzerinde yatıyorduk. Bir sene sonra, o büyük işçi olaylarının ardından o üzerinde yatıp yüzüne bile bakmadığımız kitaplar hızla tükenecek, büyük bir açlıkla okunacaktır.

Devrimci Öğrenci Birliği, TMGT'ye egemen olan çevrelerin hoşuna gitmeyen işler yaptığında oralardan dışlanır YİS'e sığınırdı. Devrimci Öğrenci Birliği içinde, insanlar her iki tarafa da giderler iki tarafı da kullanırlardı ama, zamanla farklı mekanlarda yoğunlaşmalar da vardı. YİS'de daha ziyade TİP'li geçmişi olanlar ve İşçi sınıfına gitmek, ezilen insanlarla bağlar kurmak gibi kaygısı olanlar yoğunlaşıyor, TMGT'de daha ziyade, diğerleri yoğunlaşıyordu. Zaten daha sonra da, YİS'e takılanlardan THKO'nun İstanbulluları ya da DÖB'lüleri ve Doktorcu olanlar, TMGT'ye takılanlar ise genellikle Mihri Belli'nin etrafını oluşturmuşlardır.

Tekrar belirtiyim ki, bu öyle kesin bir ayırım değildi, belli belirsizdi. Tıpkı bir bulutsudan ilerde farklı gezegenleri oluşturacak ilk yoğunlaşmaların başlaması gibidir. Yoksa her iki taraf ta diğerine gidiyordu.

Eğer sembolik isimlerle konuşmak gerekirse, Deniz ve Cihan YİS ekibinden, Mustafa Gürkan (ki şimdi adı unutulmuş bu insan o zamanlar Deniz kadar ve hatta bazen Deniz'den de etkiliydi ve Deniz'in arkadaşıydı aynı zamanda) TMGT ekibindendi. Tabii ben de ilk örgütlü siyasi yaşama TİP Karşıyaka ilçesinde başlamış bir

insan olarak zaten YİS takımındandım.

Tahmin edilebileceği gibi Kürt Sorunu veya Milli Mesele konusunda bu iki takımın o zaman net olmayan farkları vardı. Bu fark daha ziyade bir vurgu farkı gibi görülüyordu.

Bu manzarada Deniz Gezmiş'in çok özel bir durumu vardı. Deniz hem Türkiye İşçi Partisi'nden geliyordu, hem de TMTF olaylarından ve diğer çevrelerden. Yani deniz, bu iki farklı geleneği de şahsında birleştirmişti.

Bunları niçin belirtiyorum? Çünkü Devrimci Öğrenci Birliği, bu gün genellikle, sadece Milli Kurtuluşçu ve MDD'ci olarak tanımlanmakta, onun örneğin Kürtlerle ve işçilerle ilişkilerinin özellikleri görmezden gelinmektedir. Buna bir yandan o zamanki FKF'lilerin ihtiyacı vardır, o zaman MDD'cilerin ne kadar sınıftan uzak MDD'ciler olduğunu, dolayısıyla kendi konumlarını haklılaştırabilmek için. Diğer yandan, o günün MDD'cileri de bu gün Batı Çalışma grubuyla çalışıyorlar; 28 Şubatı destekliyorlar; hasılı şimdiki İlhan Selçuk veya Doğu Perincek gibilerin konumunda bulunuyorlar. Bunların da aynı şekilde geçmişlerindeki Kürtlükle ve sosyalizme ilgili şeyleri unutmama ve tarihi bu gün buldukları yerden yazma ihtiyacı vardır. Böylece o zamanın bölünmesindeki iki taraf da, farklı gerekçelerle benzer bir resmi ilettiklerinden, yeni kuşakların kafasında o döneme ilişkin gerçekle ilgisi olmayan bir tablo oluşmaktadır.

İki taraf da, gerçeğin aynı tek yanına vurgu yapmaktadır farklı gerekçelerle, burada bu unutulmuş yana ağırlık vermek gerekiyor. Zaten bu unutulmak istenen halka olmadığı takdirde kendi düşünsel evrimimi de açıklayamam.

Şunu belirteyim, bu gün geriye baktığımda, Devrimci Öğrenci Birliği gibi, antiemperyalizm vurgulu ve o zaman bile beni rahatsız eden milliyetçi vurgular taşıyan bir örgütün üyesi olarak, Kürt

sorununu kavramamda, ya da Kürt sorunundaki sonraki tavırlarımda Deniz Gezmiş'in çok önemi olduğunu fark ediyorum. Yaşarken bunun farkında değildim. Şimdi geriye bakınca görüyorum. Ama onun kadar ilginç olan diğer nokta, Deniz'in bu etkisinin aslında, Kıvılcımlı'nın etkisi olduğudur. Kıvılcımlı Deniz aracılığıyla bir etkide bulunmuştur. Hem o dönemin öğrenci olaylarına, hem de bizzat bu satırların yazarının evrimine. Kıvılcımlı'nın bu bilinmeyen etkileri çok önemlidir ve ilerde yeri geldikçe bununla sık sık karşılaşılacaktır. Bu ayrı bir yazı gerektirecek bir konudur da.

Deniz'in bütün o dönemde İstanbul'daki öğrenci önderlerinden ve bizim DÖB çevresindekilerden en önemli farkı, onun Kürtlerle Kürt olarak ilişki kurmasıydı. Ve bunu politik bir mücadele içinde yapıyordu. Deniz, Kürtlerle Kürt olarak, ayrı bir özne olarak ittifak yapan İstanbul'daki ilk önderdir. Ve kanımca bu sadece mücadelenin baskısından ve gerekleri ile açıklanamaz. Deniz'de bu konuda, yaygın olandan çok daha farklı bir formasyon bulunuyordu.

Bu farklılık daha ilk İşgal Komitesi İcra Konseyi'nde bile görülebilir. Bir Kürt Milliyetçisi olan Kemal Bingöllü bu komitededir. Saldırılara karşı hep Kürtlerin silah gücü yardımı gelmiştir.

Önce şunu bilmekte fayda var. Devrimci Öğrenci Birliği olarak, İstanbul Üniversite'sine egemen olmamız, faşistlerle bir seri fiziksel kavgaları gerektirmiştir. Önce onlar üstündü, sonra denge sağlandı ve en sonunda kelimenin tam anlamıyla onları Bakırcılar Çarşısı'na döktük. Ancak bütün bunlarda, Kürtlerle ittifak yapılmıştır. Bu ittifakı örgütleyen ve oluşturan kişi de Deniz Gezmiş'ti.

İstanbul'da, sanırım Kürt tevkifatına dayanan bir Kürt Milliyetçisi çevre bulunuyordu. Bu çevrenin kimi öğrenciler ve yurtlarda,

özellikle Diyarbakır yurdunda belli bir etkisi vardı. Bu çevre genellikle Süleymaniye camii civarındaki bazı kahveleri karargah olarak kullanıyordu. Deniz'in bunlarla sürekli bir ilişkisi ve diyalogu vardı. Bu diğer devrimcilerde bulunmayan bir özellikti.

Dikkat edilsin, henüz devrimci öğrencilerin çoğunun kafasında Kürt sorunu diye bir sorunun bile olmadığı bir dönemde Deniz onları ayrı bir özne olarak kabul edip, onlarla öyle ilişki kuruyordu.

Daha önce de belirtildiği gibi, devrimcilerin büyük çoğunluğu Kürt ve/veya Alevi idi. Ama devrimci harekette bu kimlikle yer almıyorlardı, sosyalist veya devrimci diyorlardı kendilerine. Ama çok küçük de olsa İstanbul'da sosyalizme sempati duysa da kendini Kürt olarak tanımlayan bir grup vardı, özellikle Diyarbakır yurdu çevresinde, Deniz, bunlarla ve bu kimlikleriyle ilişki kuruyordu. Bu o dönemde başkasında görülen bir özellik değildir İstanbul'da.

Peki nereden geliyordu Deniz'in bu özelliği. Kanımca Hikmet Kıvılcımlı'dan. Deniz TİP Üsküdar, ilçesinde çalışmış, Hikmet Kıvılcımlı'yla da bu dönemde tanışmış ve hatta Kıvılcımlı'yı TİP üyeliğine tavsiye etmişti. Kıvılcımlı ile bir çok kereler onun muayenehanesine gidip konuşmuştu. Bizlere sık sık "eski tüfeklerin" hikayelerini anlatırdı, muhtemelen çoğunluğunu Kıvılcımlı'dan duyduğu.

Kişisel kanım odur ki, Kürt sorunundaki bu hassasiyet, bu olağan dışı tavır başka türlü açıklanamaz. Yoksa Deniz de diğerlerinin çoğu gibi bir memur çocuğuydu ve hiç ulusal veya dinsel baskıyı yaşamamıştı. Onun bu farkının tek izahı Hikmet Kıvılcımlı ile olan ilişkisi olabilir. Kendi kişisel deneyimim de bunu kanıtlar niteliktedir. İlk kez gittiğim açık oturumlardan birinde Kürtlerin ayrı bir ulus olduğunu, beş on dakikalık bir konuşma içinde bize anlatan Kıvılcımlı'nın, kendisini önceden defalarca ziyaret eden, saatlerce onunla konuşan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarına bu

konudan uzun uzun söz etmemesi olanaksızdır.

Yani Deniz 'in bu konudaki esnekliğinde ve hassasiyetinin ardında Kıvılcımlı vardı. Kıvılcımlı ise daha 1930 'larda "İhtiyat Kuvvet Milliyet" isimli kitabı yazıp, Türk solunun anca 1970 'lerde tartışıp çoğunluğunun hiç bir zaman kabul etmediği, Kürtlerin ayrı örgütlenmesi, Kürdistan 'ın Sömürge olduğu gibi tezleri savunmuştu.

Dolayısıyla Kürtlerin ayrı bir ulus olduğu, onların ayrı bir özne olarak var oluşu gibi Türk solunun büyük bir bölümünün hala kabul etmediği görüşleri, farkına bile varmadan, bilinçsiz ve kendiliğinden bir şekilde, büyük bir iç hesaplaşma yaşamadan pratik içinde kabul edişimin ardında, Deniz dolayımıyla Kıvılcımlı olduğu kanısındayım.

Ancak bunu ancak bu gün bir var sayım olarak ileri sürebiliyorum, yoksa o dönemde böyle olduğunun farkında değildim Bu varsayım yanlış ise de sonuç değişmez, Deniz 'in benim ulusal sorundaki evrimimde belirleyici bir etkisi olduğunu düşünüyorum, bunu da bu gün düşünüyorum, yaşarken, hatta ondan sonraki yıllarda farkında değildim. Bu farkına varışım ve bu konunun üzerine düşünmem, bundan bir kaç yıl önce, Deniz 'in son sözleri vesilesiyle yazdığım bir yazıyla başladı.

Politik Kürtlerle ilişkimi, onlara ilişkin gözlemlerimi, ilk izlenimlerimi düşündüğümde, hep kafamda Deniz ile birlikte olduğum sahneler canlanıyor.

Bir kaç kere silah işleri için Diyarbakır yurduna gidişimiz; Bir kaç kez Süleymaniye 'de Kürt milliyetçilerinin gittiği bir kahveye gitmemiz; FKF 'deki bir toplantıda, karşı tarafın bize karşı Kürtleri kışkırtmak istemesi ve Deniz 'in Biz Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkını savunuyoruz diyerek, provakasyonu boşa çıkarması ve planı tersine döndürmesi, Kürt arkadaşlarla birlikte toplantıdan

sonra toplu halde çıktığımız; Çınaraltı'nda Diyarbakır'dan gelmiş, terzi iki TİP'li ile Deniz'in konuşmaları. Bu Diyarbakırdan gelmiş kişilerden birinin Mehdi Zana olduğunu sanıyorum. Bu, Deniz'in farklılığının Kürtlerce de bilindiğini, bunun farkında olduklarını da gösterir. O zaman devrimci çevreler dışında pek tanınmayan Denizle görüşmek istemeleri ve görüşmeleri anlamlıdır. Belli belirsiz hatırladığım bütün bu sahnelerde Deniz var. Bunlar aynı zamanda o dönemden Kürtlere ilişkin olarak hatırladığım tek sahneler.”

(<http://www.comlink.de/demir/biyograf/kurtsor/kurtsor03.htm>)

Burada okuyucuya tekrar şunu belirtelim. Kendi tezimiz olan, Deniz Gezmiş'in o dönemdeki öğrenci liderleri arasında, diğerlerinden farklı olarak “Kürt Sorunu”nda en ileri anlayışa sahip olan önder olduğuna ilişkin önermenin kanıtlarını yine kendi anlattıklarımız oluşturuyor. Bunun nedeni de, yine yukarıda açıklandığı gibi, bu tarihi yaşayanların, bu günkü konumları açısından gerçeği unutturmak ve tahrif etmek zorunda olmalarıdır. Biz olayların canlı şahitlerinden biri olarak, olgulara ilişkin karşı iddialarda bulunanlar çıkarsa bunlarla her şekilde yüzleşmeye de hazırız.

Bu uzun alıntıyla anlatılmak istenen, Deniz Gezmiş'in “Kürt Sorunu”nda bütün diğer sol öğrenci hareketi önderlerinden farklı bir tavrı olduğudur. Bu bir olgudur.

Bu olgunun diğer bir kanıtı da, Deniz Gezmiş'in son sözleridir.

(Burada bu derleminin başındaki yazılar aktarılıyor ve sonra şöyle devam ediliyor.)

İstanbul'daki öğrencilerin lideri Deniz Gezmiş'in Kürt sorunundaki tavrı, diğer Dev-Genç ve DÖB'lülerden ve THKO'lulardan farklıdır. Bu onun son sözlerinde de, İstanbul Üniversite'sindeki öğrenci lideri olarak hareketlerinde de görülür.(Bu fark bu gün için yaşayanlarca gizlenmektedir, bu nedenle bu farkın kanıtları olarak genellikle kendi

anlattıklarımızı kullanmak zorunda kalıyoruz.)

O halde Şu soru geliyor ortaya: Deniz Gezmiş'in bu farkı nereden gelmektedir? Ne sülalesinin Kürdistan'daki kökleri, ne ailesinin sınıfsal durumu, ne de o sıralar etkisinde bulunduğu sol akımlar ve örgütlenmeler bunu açıklayabilir.

Ailesi tipik Şehirli küçük burjuva memur aydın bir ailedir. Oradan gelen sadece Kemalist ve milliyetçi etkilenmelerdir. O sıralar yükselen MDD hareketi, bütünüyle antiemperyalizm vurgulu bir harekettir. Kemalist küçük burjuva çevreleriyle yakın ilişki içindedir. Daha önce de TMTF olaylarında yine benzer çevrelerin etkisi vardır Deniz Gezmiş üzerinde. Deniz Gezmiş'in önderi olduğu Devrimci Öğrenci Birliği'nin bu antiemperyalizm ve milliyetçilik vurgulu tavrının bu gün o hareketten yaşıyanları getirdiği yer ortadadır. Bunlar Kürt hareketinin en büyük düşmanı olan çevrelerdir ve Batı çalışma grubuyla birlikte çalışmaktadırlar. Bu tavır gökten zembille inmemiŐtir. Bu tavır öylesine uzaktır ki, Deniz'in tavrına, kendilerini onun devamcısı gibi göstermek için, son sözlerini bile tahrif etmek zorunda kalmaktadırlar.

Peki, nasıl olmaktadır da Deniz'de adeta bir mutasyon ortaya çıkmaktadır ne sınıfsal konumu, ne ilişkide bulunduğu çevreler bakımından bir ayırım olmayan diğer devrimci ve sosyalist DÖB'lü, Dev-Genç'li ya da THKO'lu arkadaşlarıyla.

Bu farkın bir tek açıklaması bulunmaktadır: Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın etkisi.

Bu satırların yazarı bu etkinin canlı Őahididir. Kıvılcımlı ile Deniz Gezmiş ilişkisinden birçok yerde söz edilir. Ancak bu ilişkinin Deniz üzerindeki etkileri hiç inceleme konusu yapılmamıŐtır. Hâlbuki Deniz'in bir Marksist olarak Şekillenmesinde ve eğitiminde bu etkiler belirleyicidir.

Bilindiği gibi Deniz Gezmiş, Üsküdarlıdır. Aynı dönemde Kıvılcımlı

da orada yaşamaktadır. Deniz Gezmiş birçok kereler Kıvılcımlı ile görüşmeye gitmiştir. Hatta Kıvılcımlı'yı üye olarak TİP'e önermiş ve bu yüzden de TİP üyeliğinden olmuştur. Bu ilişkinin nasıl kurulduğunu, Erim Süerkan, ki kendisi de aynı zamanda DÖB üyesiydi, şöyle anlatıyor:

“Hikmet kıvılcımlı ile tanışmamız şöyle oldu. 1965 yılındaydı. Nurettin bir gün Sahaflar'dan kitap alırken Hikmet Kıvılcımlı'nın “Tarih Devrim Sosyalizm” adlı kitabına rastlıyor. Bakıyor bir Türk sosyalistinin kitabı. Çeviri değil. Özgün bir eser. İlgisini çekiyor ve kitabı alıyor. Okuyup bakmamız için bize de getirdi. Bizim de ilgimizi çekti. Kitabın arka kapağında kitabı yazanın adresi var. Ayrıca kitap hakkında eleştirileriniz varsa yazın, gelin görüşelim diye bir de not var. Biz de Nurettin, Deniz ve ben kalktık Cağaloğlu'nda bulunan adrese gittik. Kendimizi tanıttık. İşte böyle böyle dedik. Kitabınızı okuduk ilgimizi çekti. Neyse sohbetimizde kendisinden bahsetti. Bu arada bizim Üsküdar'da oturduğumuzu öğrenince kendisinin de Salacak'ta oturduğunu söyledi. Böylece Hikmet Kıvılcımlı ile diyalogumuz kurulmuş oldu.” (Turan Feyizoğlu, Deniz Bir İsyancının İzleri, s.46)

Şimdi, henüz yeni şekillenmeye başlayan bir lise öğrencisi, birden bire dünyanın en çaplı Marksistlerinden, Türkiye sosyalist hareketinin en güçlü teorisyenlerinden ve eylem adamlarından biriyle karşılaşılıyor. Biri henüz ilk politik tecrübelerini edinen bir genç, diğeri yıllarını hapislerde geçirmiş bir savaşçı. Bu karşılaşmanın genç üzerinde nasıl bir etki yaratacağı tahmin edilebilir.

Ayrıca bu ilişki öyle bir kere karşılaşmayla da bitmiş değil. Birçok kereler görüşülüyor. Hatta Deniz Kıvılcımlı'yı TİP üyeliğine öneriyor. Kıvılcımlı gibi eski bir savaşçının, bu genç ve sosyalizme ilgi duyan insanlara bilgi ve tecrübelerini aktarmak için, onu yakından tanıyanların çok iyi bileceği gibi, nasıl bir çaba içinde olacağı tahmin edilebilir. Ve bu anlatılanların önemli bir kısmının da

Kürt sorunu olacağı çok açıktır. Bunu bizzat bizim yaşadığımız ve başka bir vesileyle anlattığımız başımızdan geçen bir olay gösteriyor.

Bu olayı şöyle anlatmıştık o yazıda:

“Kürt'lerin ayrı bir ulus olduklarını, garip bir rastlantı sonucu ve daha hiç Kürt tanımadan, ilk kez Dr. Hikmet Kıvılcımlı'dan duydum.

Balıkesir'den sonra Karşiyaka Erkek Lisesi'nde dönemi bitirmiş, fabrikalarda işçilik yaparak bir yıl bekledikten sonra, yine sosyalizmle ilgili olduğunu düşündüğümünden, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Gece bölümüne kaydolmuş; iş arayarak ve diğer zamanlarda da Beyazıt civarında kahvelerde pinekleyerek üniversitelerin açılmasını bekliyordum. O yıllarda, Aksaray'daki Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) lokalinin altındaki Konferans salonunda, sık sık sosyalistlerin tertiplediği ve katıldığı konferanslar, açık oturumlar olurdu. Biz de taşradan gelmiş sosyalistler olarak bunların hiç birini kaçırmaz, her duyduğumuzu, her gördüğümüzü büyük bir açlıkla sünger gibi içimize çekerdik. Yapacak işimiz olmadığından; ve eski taşra sinemalarında çocukluğumuzda sinemaya çok erkenden gidip beklemenin alışkanlığıyla, bir iki saat öncesinden toplantının yapılacağı salona gider ve beklerdik.

Yine böyle bir açık oturuma, toplantı başlamadan epey önce, daha salonda kimse yokken bir arkadaşımınla birlikte gidip oturmuş, şakalaşarak, herhalde sosyalizmden konuşarak vakit geçiriyorduk. Tek tük bizim gibi erkenciler düşüyor ve birbirlerinden aralıklı olarak salonun farklı yerlerine oturuyorlardı. Bu arada yaşlı ama oldukça dinç görünümlü bir adam geldi tam arkamıza oturdu. Bir süre sonra, çok saygılı bir dille bizim konuşmamıza katılmaya başladı, daha sonra da bize Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerine anlatmaya başladı; tam ne anlattıklarını hatırlayamıyorum ama konuşmasının bir yerinde Kürtlerden ayrı ve ezilen bir ulus olarak söz etmesi dikkatimi çekmiş ve ona "Kürtler başka bir ulus mu?"

diye sormuştum. O da öyle olduklarını söylemişti. Gerçi buna özel bir önem de vermemiştim ama ilk kez böyle bir şey duyuyordum. Daha sonra bu yaşlı adam kalkıp gitmiş biz de kendi konuşmamıza, devam etmiştik. O yaşlı adamın kim olduğu hakkında hiç bir fikrimiz yoktu.

Bir süre sonra, o bizimle konuşan yaşlı adamı konuşmacılar arasında görünce şaşırarak ve bundan gizli bir gurur bile duyduk. Daha sonra da, konuşmacılar tanıtılırken bu yaşlı adamın Dr. Hikmet Kıvılcımlı olduğunu öğrenecektik. Konuşmacılar tanıtılırken, dinleyiciler sırayla onları alkışlıyordu, sadece Dr. Hikmet Kıvılcımlı da herkesle birlikte alkışlamaya başlamıştı. Bu benim çok garibime gitmiş ve yanımdaki arkadaşta, adam amma da kendini beğenmiş, kendi kendini alkışlıyor demiştim. Arkadaşım da, bunun bir Komünist adeti olduğunu, onun tam komünist gibi davrandığını söylemişti. Bunun üzerine cahilliğimden bir kere daha utandığımı ve o yaşlı insanın dediklerini daha dikkatli dinlediğimi hatırlıyorum.”

(<http://www.comlink.de/demir/biyograf/kurtsor/kurtsor01.htm>)

Bir açık oturum öncesinde, kısa bir zaman içinde bizlere bile Kürtlerin ayrı bir ulus olduğundan, Kürdistan'ın sömürge olduğundan bahseden Kıvılcımlı'nın, defalarca görüştüğü Deniz Gezmiş'e bahsetmemesi düşünülemez. Açıktır ki, Deniz Gezmiş'te bütün diğer bulunduğu örgüt ve arkadaşlarından farklı olarak bu mutasyona yol açan Hikmet Kıvılcımlı'dır. Deniz'in farklı tavrının ve tutumunun, idam edilmeden önceki son sözlerinin başka bir açıklaması olanaklı değildir.

O halde tekrar özetleyelim.

Deniz Gezmiş'in Kürtler Karşısındaki tavrı, bütün çağdaşlarından farklıdır. Onları bir özne olarak görür ve öyle ilişki kurar; son sözlerinde olduğu gibi, Kürt sorununu Türkiye'de devrimin temeli olarak koyar.

Bu farkın nedeni Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yı tanımış ve ondan etkilenmiş olmasıdır.

Şimdi eğer bu fark Kürt hareketinin şekillenmesinde bir etkiye bulunmuşsa, bu dolaylı olarak Kıvılcımlı'nın bir etkisidir, Deniz Gezmiş üzerinden.

Bu satırların yazarı, bizzat 12 Mart döneminde, Deniz'in son sözlerinin bulunduğu daktiloyla dağıtılan metinlerin Kürt öğrencilerde nasıl bir coşku yarattığının ve sosyalist Kürtlerin konumunu nasıl güçlendirdiğinin birçok kereler şahidi olmuştur.

Eğer Deniz Gezmiş, ölümlerinde Türk ve Kürt halklarının kardeşliğinden söz etmese, Kürt ulusal hareketi içinde o ilk şekillenmiş yıllarında sosyalizme olan sempati gelişemez, birçok Türk devrimcisi de Kürt sorununun önemini kavrayamazdı, yani Kürt hareketinin içinde Türkler de yer almazdı. Bu gün o hareketin, Türk solunun bütün şoven yaklaşımlarına, Türklerin şovenizmi karşısında Kürtlerin kırgın ve kızgınlığına rağmen zerrece Türk düşmanı olmayan tavrı odaya çıkamaz ve varlığını sürdüremezdi.

Türk sosyalistlerinin Kürt sorununda gösterdikleri en küçük bir hassasiyetin bile Kürt sosyalistlerinde nasıl bir coşku ve umut yarattığının örneğinin olarak, Öcalan'ın şu söylemleri alınabilir:

*“Musa Anter ve Hikmet Kıvılcımlı gibi şahsiyetleri İstanbul'da tanıdım. Musa Anter DDKO'nun ruhu gibiydi. Tecrübelerini aktarıyordu. “Oyuna gelmeyin” diyordu. Hikmet Kıvılcımlı'dan bizzat “Mezopotamya'nın çocukları, mücadelenizde başarılar dilerim” sözünü duymuştum. Fakat bende en köklü tercihe yol açan yılın son günlerinde, illegaliteye çekilmesine çok az kala, **Mahir Çayan**'ın İTÜ'de kürsüye tek başına çıkıp (eleştirdiklerim çoğunlukta olmasına rağmen), güre ve oldukça inanç, kararlılık ve bilinç arz eden sesiyle “Revizyonizm bir gerçektir, karşı çıkılmalıdır. Kürt sorunu örtbas edilemez, kabul edilmelidir.*

“Opportunizm tavrılarında ısrar ederse, bağlar kesilmelidir” anlamındaki konuşması, sol sempatizanlığını derinleştiriyordu.”

Burada Öcalan açık olarak, Mahir Çayan’ın Kürt sorunundan söz etmesinin sol sempatizanlığını derinleştirdiğinden söz etmektedir.

Öcalan, Avrupa İnsan Hakları mahkemesine sunduğu savunmada da şunları yazıyor:

*“1970’ler Ankara’ında devrimci gençliğin sesi gür ve korkusuzdu. Tuzaklı bir sahada korkusuzluk olduğu hissediliyordu. Ama onlar senin soy varlığına sahip çıkacak kadar cesur ve özverili idiyse ve eğer sende sınırlı bir onur duygusu varsa, bu gençleri takip etmekten geri duramazdım. Mahir Çayan’ların Kızıldere’de şahadeti ve Deniz Gezmiş’lerin idamları, biz namuslu sempatizanalara anılarını takip etme görevi vermişti. Artık okul bir bahaneydi. Halk adına hareket edeceğim kesindi. **Ama en başta idam sehpasında bile adı haykırılmış benim halkım, Kürt halkı nasıl bir halktı? (altını biz çizdik) Bunun bilinmesi gerekiyordu. Ulusal soruna böyle başladım.”***

Burada bir Türk sosyalistinin İdam sehpasında Kürtlerin adını haykırışının yarattığı etki bizzat Kürt Ulusal hareketinin önderinin kaleminden ifade edilmektedir.

Eğer bu örnekler olmasa, solun ne Öcalan için ikna ediciliği ve çekiciliği olurdu ne de Kürtlerin hayal kırıklıklarının baskısı karşısında direnme gücü. Deniz’in tavrının ve son sözlerinin de Sadece Öcalan için değil, binlerce Kürt devrimci için benzer bir etkide bulunduğu görmezden gelinemez.

Türk solunun şovenliğiyle çelişki içindeki bu ayrıksı örnekler incelendiğinde, bizzat kendisi de bir ayrıksı örnek olan Kıvılcımlı’nın etkileriyle karşılaşılır genellikle. Bu ayrıksı örnekler, bu istisnalar olmasa, Kürt Hareketinin yazının başında değinilen, egemen ulustan kişileri de içeren istisnai durumu geliştiremezdi.

Burada Kıvılcımlı'nın ilk ve en belirsiz, kişisel ilişki üzerinden dolaylı bir etkisini ele aldık. Ama Kıvılcımlı'nın bu dönemdeki diğer bir dolaylı etki kanalı da Mahir Çayan'dır. Bu da tıpkı Deniz üzerindeki etki gibi unutulmuş bir etkidir. Onu da diğer yazıda ele alalım.

23 Kasım 2001 Cuma

Yol Nasıl Açılmıştı? (6 Mayıs 2010)

Bu yıl, tam 41 yıl sonra ilk kez, Türkiye’de 1 Mayıs’a katıldım. 10 yıl hapis, 25 yıl sürgün, bir de 12 Mart dönemi. İşte 41 yıl geçmiş.

Bu 1 Mayıs’tan izlenimlerimi yazmak isterdim zamanım olsaydı. Belki birgün zamanım olunca yazarım. Ama şimdi en azından birini yazmak istiyorum ve yazabilirim.

Bu 1 Mayıs’ta *Devrimci Öğrenci Birliği* adıyla bir grup gördüm. Hangi politik eğilimdir bilmiyorum. Belli ki Deniz’in lideri olduğu *Devrimci Öğrenci Birliği*’nden ilham almışlar isimlerini alırken. Bu grubun pankartında “*Buzu Kırana Yolu Açana Selam Olsun*” diye yazıyordu Deniz Gezmiş’in resminin yanında.

Bununla, genel anlamda, Deniz’in bunu kırdığını, yolu açtığını söylediklerini sanıyorum. Evet, gerçekten de öyledir. Deniz’in tam da yapmak istediği ve yaptığı buydu.

Taşkışla’daki kafede son olduğunu bildiğimiz son buluşmamızda “*Bu memlekette isyan geleneği yok, birilerinin bu geleneği başlatması gerekiyor. Ben bunu yapacağım*” demişti.

Ve dediğini yaptı. Genel anlamda doğru bu, Deniz’in “*buzu kırıp yolu açan*”lardan biri ve belki de en önemlisi ve bunu bilerek yapan olduğu.

Ama muhtemelen o pankartı taşıyan *Devrimci Öğrenci Birliği*’nin bilmediği, şu ana kadar bir yerde rastlamadığıma göre, belki şimdi kimsenin de hatırlamadığı ve belki de bilmediği daha somut bir anlamda o pankart 1 Mayıs’a ilişkin bir gerçeği dile getiriyordu.

Bu 6 Mayıs vesilesiyle 1 Mayıs kutlamalarında Deniz Gezmiş ve *Devrimci Öğrenci Birliği* tarafından buzun nasıl kırılıp yolun nasıl açıldığını kısaca hatırlatalım.

Aradan uzun zaman geçti, insan ayrıntılarda ve isimlerde yanılabilir. Bu anlatacağım ilk 1 Mayıs kutlamasını yaşayanlardan, yanlış hatırladıklarımı düzeltmelerini dilerim.

*

Biz ilk 1 Mayıs'ı sanırım 1969 yılında kutladık. 1968 olamazdı. Çünkü o zaman Üniversite işgallerinin arifesiydi ve böyle bir gelenek yoktu. O zamanlar birinci şube her 1 Mayıs'ta "*Eski Tüfekler*"i birkaç günlüğüne tutuklardı. 60 Sonrası kuşakların çoğu bunu bile bilmezdi. 1970 1 Mayıs'ında cezaevindeydim. Sonrası 12 Mart dönemi. Demek ki 1969 1 Mayıs'ı olmalı.

Deniz Gezmiş'in önderi olduğu *Devrimci Öğrenci Birliği*'nin karargâh olarak kullandığı iki mekân vardı.

Biri Beyoğlu'nda Tünel'de 27 Mayıs'tan sonra CHP ve 27 Mayısçıların bir takım ilgisiz dernek ve sendikaları bir araya getirerek kurduğu TMGT (*Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı*) binası.

Bir de Cağaloğlu'nda *Türk Solu* dergisinin üstünde, aynı zamanda Hikmet Kıvılcımlı'nın kitaplarının deposu ve *Halk Ozanları Derneği*'nin merkezi olarak da kullanılan ve *Devrimci Öğrenci Birliği*'nin resmi adresi de olan, efsanevi işçi önderi İsmet Demir'in *Yapı İşçileri Sendikası* (YİS).

Öğrenci lideri Deniz Gezmiş de işçi lideri İsmet Demir de Hikmet Kıvılcımlı'nın "Rahle-ie Tedris"inden geçmiş kişilerdi. Ve Deniz'in önderi olduğu DÖB'e (*Devrimci Öğrenci Birliği*) İsmet Demir'in önderi olduğu YİS'in (*Yapı İşçileri Sendikası*) yer vermesi hem bir rastlantı değildi, hem de büyük sembolik bir önemi vardı.

Devrimci ve sosyalist genç aydınlar ve işçilerin buluşma ve kontak noktasıydı bu bina bir bakıma. İkisi de Türkiye'nin en esaslı Marksisti Kıvılcımlı'dan el almışlardı. İlk 1 Mayıs'ın burada başlaması da bu bakımdan yine sembolik bir anlama sahiptir.

Bina tam Cağaloğlu yolu ile Nurosmaniye caddesinin kesiştiği köşede bulunuyordu ve aslında son derece stratejik bir yeri vardı. Az aşağısında sağcıların MTTB'si (*Milli Türk Talebe Birliği*) ile az yukarısında yine sağcıların ve faşistlerin TMTF'si (*Türkiye Milli Talebe Federasyonu*) vardı. Yine yakın sayılabilecek Sultanahmet Cezaevi'ne yakın bir yerde de FKF'nin (*Fikir Kulüpleri Federasyonu*) İstanbul sekreterliği bulunuyordu.

*

O 1 Mayıs günü, sanırım yine hafta sonu idi, her zaman olduğu gibi, DÖB'ten bazı arkadaşlar buluşmuştuk. Oturuyor sohbet ediyorduk. Deniz muhtemelen Kıvılcımlı'dan duyduğu eski tüfeklerin 1 Mayıs ve işkence hikayelerini anlatıyordu. Sonra nasıl oldu hatırlamıyorum ama konu “Yüksek Öğretmenlere” geldi.

Faşistler Yüksek Öğretmen okulunu işgal etmişlerdi ve Devrimci Arkadaşlar okula giremiyorlardı. Faşistleri okuldan atmak için bir teşebbüste bulunmuş ama yüksek ateş gücü karşısında başarısız kalmıştık. Bu nedenle Yüksek Öğretmenli devrimci arkadaşlar okuldaki yurtlarda kalamıyorlar ve Sultanahmet'teki FKF bürosunda yatıyorlardı.

Yüksek Öğretmen Okulu'nda okuyan sosyalist ve devrimci arkadaşları -ki bunlar daha sonra başta İbrahim Kaypakkaya olmak üzere TİKKO'nun çekirdeğini oluşturmuşlardır- kimin örgütleyeceği ya da kazanacağı o zaman büyük önem taşıyordu.

Veysi Sarısözen'in başında bulunduğu FKF, TİP paralelindeydi ve “Sosyalist Devrim” stratejisini savunuyordu.

Deniz'in başında bulunduğu Mihri Belli'nin çıkardığı *Türk Solu* paralelindeki *Devrimci Öğrenci Birliği* ise “Demokratik Devrim” stratejisini savunuyordu.

Bizler, yani Demokratik Devrim stratejisini savunanlar, her yerde yükseliş ve saldırı halindeydik. FKF hızla geriliyordu.

Yüksek Öğretmenliler her ne kadar bize yakınlık ve eğilim gösteriyorlarsa da FKF’de yatıp kalkmaları, onların “Opportunistlerle” (o zamanlar FKF’lilere kısaca böyle derdik.) yakın ve sıkı ilişki içinde olmaları, dolayısıyla onların etkisine daha açık bulunmaları anlamına geliyordu. Yüksek Öğretmenlilerin “Sosyalist Devrimci” olmaları bizim için ciddi bir kayıp anlamına gelirdi.

Yüksek Öğretmenlileri nasıl kafaya alacağımızı, onları “oportünistleşmekten” nasıl koruyacağımızı konuşurken, 1 Mayıs kutlaması yaparak onlarla olan yakınlığı ve arkadaşlığı güçlendirebileceğimizi düşündük.

Sonunda yurtlara, tanıdık öğrenci evlerine falan haber salıp, toplayabildiğimiz kadar arkadaşı toplayıp, Belgrad Ormanları’na gitmeye karar verdik. Böylece Yüksek Öğretmenlileri dört bir yandan kuşatmış olacaktık.

Ama Belgrad Ormanları’nı seçmemize bakıp bunu Bahar bayramı gibi anlamamalı. Biz 1 Mayıs kutlamak istiyorduk. Ama esas amacımız 1 Mayıs da kutlamak değildi. Daha doğrusu 1 Mayıs kutlaması bizim politik çalışmamızın basit bir aracı idi.

En başta Deniz olmak üzere bizler, hem gelenek henüz ortada olmadığından, hem de ritüellere, seremonilere ve “Pazar vaazlarına” hiçbir değer vermediğimizden, bir şeyi sırf kutlamış olmak için kutlamazdık.

Bunlar bizim politik faaliyetlerimiz birer aracı iseler gerçek hayatın ve mücadelenin içinde bir işlevleri varsa bizler tarafından değerlendirilirdi. Yaptığımız buydu.

*

Toplandık. Yanlış hatırlamıyorsam bir otobüse yakın insandık. Celal Doğan, Metin Eşrefoğlu gibilerini hatırlıyorum. Belgrad Ormanları’na gittik.

Şimdi birçok insanı hayal kırıklığına uğratabilir ama öyle törenselle ve “devrimci” bir 1 Mayıs değildi bu. Sevdiğimiz türkülerini şarkılarını söyledik, ama bu zaten bir araya geldiğimizde hep yaptığımız bir şeydi. Topla oynadık. İçimizde ayıcılık yapanlar, güreşenler oldu. Yüksek öğretmenlilerle konuşmalar yapmaya, tartışmaya, yakınlıklar oluşturmaya çalıştık.

Deniz Gezmiş, İbrahim Kaypakkaya'nın kafasını koltuğunun altına alıp sıkarak, “dur lan seni kafaya alayım, Demokratik devrim stratejisini benimse” diyor ve Kaypakkaya da utangaçça ve sessizce gülüyordu.

Bu ilk kutlamadan bunlar kalmış.

Bu kutlamanın ilk kutlama olduğunu, bir gün bunun hakkında yazı yazmak gerekeceğini hayal bile edemezdik.

Bu 1 Mayıs eylemimiz amaçlarına ulaşmış olmalı ki, daha sonra Yüksek Öğretmeli arkadaşlar Demokratik Devrim stratejisini benimsediler ve yine o zamanki bizlerin jargonuyla “Opportunist” olmayıp “Devrimci” oldular.

*

İşte 41 yıl önceki benim ilk 1 Mayıs'ım böyleydi. Deniz ve DÖB kelimenin gerçek anlamında ilk kez “buzu kırıp yolu açmaya” böyle başlamışlardı.

Hiç de kahramanca veya destansı değil.

Hayat öyledir zaten.

Her şey öylesine oluverir. Sonra gelenler onlara başka anlamlar yükler kutsal bir haleyi başının üzerine kondururlar.

Deniz'in en az bilinen özelliklerinden biri de, en kutsal bilinen şeylerin üzerindeki kutsallık şalını kaldırmaktı. Bunu bilinçli olarak yaptığını düşünüyorum.

Deniz yaşasaydı bu günkü göğe çıkmış Deniz ile en çok kendisi alay ederdi.

Biz de bu kısa yazıyla, onun yaşasaydı yapacağını yapmış olalım.

*

Yollar böyle açılır buzlar böyle kırılır.

Troçki, hem Marksist metodun harika bir uygulaması olan, hem da bizzat devrime katılmış ve onun önderlerinden biri tarafından yazılmış, benzeri olmayan, her sosyalist ve devrimcinin Tarihsel Maddeciliği uygulamasından öğrenmek için okuması gereken *Rus Devrim Tarihi* adlı nefis kitabında, devrimin gelişimini anlatırken metaforlardan yararlanır.

Tam hatırlamıyorum şimdi, kitap da elimin altında yok. Bir atın terkisi ardına çekine çekine ortaya çıkan devrimin, bir zırhlı araç olup tüm gücü ve haşmetiyle ortaya dolaşmasından söz eder devrimin kat ettiği gelişmeyi anlatırken.

41 Yıl önce bir otobüsü anca dolduran devrimci ve sosyalist öğrencinin Belgrad Ormanları'nda türkü ve devrimci şarkılar söyleyerek; top oynayıp, güreşerek Yüksek Öğretmenlileri kafaya almak için başladıkları 1 Mayıs kutlaması, şimdi yüz binler olmuş Taksim'i ve yolları doldurmuş.

Bu günkü muhteşem kutlamanın bütün politik görünüşüne rağmen o günün apolitik görünüşlü, cılız 1 Mayıs kutlamasından daha politik olduğunu söyleyemem.

05 Mayıs 2010 Çarşamba

Demir Küçükaydın

demiraltona@gmail.com

<http://www.koxuz.org>

Mini İşgal ve Deniz Üzerine Birkaç Not (26 Mayıs 2009)

Merhaba değerli Yusufoglu ve Kıyıcı,

Bu "mini işgal" konusunda sanırım benim de söylemem gereken birkaç ayrıntı var.

Galiba bu mini işgal işine Deniz'in bulaşmasına yol açan bendim.

Şöyle ki, ben DÖB'lüydüm (Devrimci Öğrenci Birliği, Mustafa Lütfü Kıyıcı da öyleydi). Bizim DÖB genellikle Hukuk ve İktisatlılardan oluşurdu ve esas olarak "*Merkez Bina*" ağırlıklıydı.

Bunun bir nedeni de Özellikle (Daha sonra *Partizan*'ı çıkarıp 74 sornrasında TKP'nin atılımında önemli bir yeri olan) o zamanki FKF'ye de egemen olan Veysi Sarısözen'lerin Edebiyat Fakültesinde büyük ağırlıkları olmasıydı.

Ben DÖB'deki birkaç Edebiyatlıdan biriydim. Sosyoloji Bölümünde okuyordum ve Oya Baydar da benim öğretmenimdi. Elbette Oya Baydar'ın tezi reddedilişi vs. gibi gelişmeleri o bölümde olduğum için ayrıntısıyla biliyordum ve sözünü ettiğin Cahit Tanyol ile de derslerde sık tartışmış bir öğrenciydim.

Bu Cahit Tanyol, Kemal Tahir ve İdris Küçükömer'den kapıldığı (aslında onlar da Kıvılcımlı'dan kapmışlardı, daha sonra da

Kıvılcımlı'nın da belirttiği gibi ^[12]) kimi fikir kısıntılarıyla Osmanlı Devletini ülküleştiren bir takım görüşler savunurdu.

Bizim DÖB elbette Demokratik Devrim Stratejisi'ni savunduğundan Oya Baydar'a pek sempatiyle bakılmazdı.

Ben, mini işgal olayından bir ya da iki gün önce, DÖB'lüler olarak sohbet edip şarap içerken, Deniz'e, Oya Baydar'ın uğradığı haksızlığı anlatıp akademik fikir özgürlüğünü savunmak için bir eylem yapmamız gerekeceğinden söz edip, bir yanıyla DÖB olarak bu

konuya sahip çıkmamızı, bir eylem koymamızı önerdim.

Deniz de şaka yollu, "*Oya Sencer oportunisttir* (Biz TİP'lelire ve sosyalist devrim stratejisini savunanlara öyle derdik) *boş ver*" anlamında bir şeyler söylemişti.

Ben de öyle bile olsa bunun fikir özgürlüğü sorunu olduğunu söyleyerek Oya Baydar'ın görüşlerine katılmasak da bu durumda onu savunmamız gerektiğini ve bunun fikir özgürlüğünü savunmak için iyi bir vesile olacağını falan söyledim. Ama konunun üzerinde fazla da durmadık. Deniz'in konuya ilgi göstermediğini görünce, ben kendim Oya Baydar'ın yapacağı toplantıda en azından küçük çaplı bir protesto imkanı aramam gerektiğini düşündüm.

Ertesi gün sosyoloji bölümünün girişindeki büyükçe anfide Oya Baydar'ın açıklama ve veda toplantısı vardı. Salon doluydu. Fakat ben birden bizim arkadaşların, Deniz'in falan toplantıya geldiğini görünce şaşırımdım. İlgisiz olduğu izlenimi edinmiş ve gelmeyeceğini sanmışım. Dolayısıyla sadece izlemek üzere geldiklerini düşündüm.

Oya Baydar konuşmasını yaptıktan sonra ben de kürsüye fırladım ve şimdi hatırlamadığım, bunu protesto etmek gerektiğine dair ajitatif bir konuşma yapmaya çalıştım. Ancak Deniz de kürsüye çıktı ve birden eylem çağrısı yapıp bunu protesto edelim dedi.

Bizler zaten DÖB'lüler olarak kitleyi istediğimiz gibi yönlendirmekte adeta profesyonel olduğumuzdan ve birbirimizle konuşmadan anlaşabildiğimizden, anfideki dinleyici topluluğunu alarak rektörlüğe götürdük. Amacımız işgal falan değil, protesto etmektir.

Ne var ki rektörlüğü girdiğimizde rektörler ya da öğretim üyeleri toplantı halindeydi. Deniz de bizlerle birlikteydi. O sekreter kadın olayı doğru olabilir ama ben şahit olmadım.

İşgale çevrilmesinin nedeni biraz inat gibi oldu. Yanlış hatırlamıyorsam olay şöyle geliyor. Bizim işgal gibi bir niyetimiz olmamasına rağmen, o sırada binada bulunanlardan Masis Kürkçügil,

sanırım Mustafa Gürkan'a "*Gürkan ben söylersem bana oportünist derler, sen söyle arkadaşlara işgal falan yapmasınlar, yanlış olur*" gibilerden bir şeyler söylüyor.

O zaman bizim arkadaşlar da "*Oportünistler işgal yapmayın diyorlar o halde işgal yapalım*" diye düşünüp, burası işgal edilmiştir gibi bir şeyler söylediler. Hatta ben bunu duyunca toplantı halindeki profesörlerin odasına girip, burası işgal edilmiştir bile dedim.

Sanırım profesörlerin binayı terk etmelerinde benim böyle dememin etkisi oldu ve daha sonra olayla ilgili mahkeme safahatında, profesörün biri de "zayıf sarı bir öğrenci girip burası işgal edilmiştir dedi" diye ifade vermişti. Hatta o bu ifadeyi verirken beni görüp tanımasın ve orada ihbar edip de tutuklatmasın diye arkadaşların arkasına saklanmışım.

Ancak biz inat olsun gibilerden işgal ettik ama aslında hiç istemediğimiz bir işi yapmıştık ve bu işten nasıl kurtuluruz diye düşünüyorduk. Yani bizim işgal yapmadığımız ve profesörler gittiği için işgal gibi bir durum olduğu hikâyesi, aslında tam gerçeği ifade etmiyor. O, bizim bu sırf gıcık olsun diye yaptığımız işgal belasından kurtulmak için, aslında işgal falan olmadığını söylemek için geliştirdiğimiz bir hikâyedir.

Ama elbet ortada toplanılmış oylanmış, alınmış bir işgal kararı da yoktu. Her şey bir oyun gibi de olmuştu ve profesörler de korkuyla sıvışmıştı. Yani böyle bir anlatımın da doğru bir yanı vardı ve duruma da uyuyordu. Ama bizler de süttten çıkmış ak kaşık değildik.

Deniz birkaç kez "*bu işe senin yüzünden bulaştık*" diye şaka yollu takılmıştı daha sonra bana.

*

Bu "mini işgal" işini biz kendimiz aramızda eleştirirdik. Ama "oportünistler" bunlar anarşisttir olur olmaz işgal yaparlar anlamında

bizi eleştirmeye kalktıklarında da "hayır doğru bir iş yaptık" diye de savunurduk.

Bu "mini işgal" olayının ilginç bir yanı daha vardır.

Bizim Devrimci Öğrenci Birliği'nin iki merkezi vardı. Biri Cağaloğlu'ndaki YİS (İsmet Demir'in Yapı İşçileri Sendikası) diğeri 27 Mayıs'tan sonra bir takım dernekler bir araya getirilerek kurulmuş bir çatı örgütü olan TMGT'nin Tünel'deki yeri.

Aslında bizler sosyalist olmamıza rağmen, gerek 27 Mayısçı tabii senatörler, gerek İlhan Selçuk ve Doğan Avcıoğlu gibiler bizi bura aracılığıyla kontrol etmeye çalışırlardı. Biz onların bu niyet ve çabalarını bilir kendi amaçlarımız için de bu ilişkileri ve olanakları kullanmaya çalışırdık.

Bizler cuntacı değildik, hem Marksist'tik hem de hedefimiz yeni bir Vietnam yaratmak, gerilla savaşı başlatmaktı. Bütün hayalimiz ilk gerilla grubunda yer almak ve ilk ölenlerden biri olmaktı. Öğrenci eylemlerini vs. yapmamızın gerçek nedeni, gerillaya insan devşirmektir biraz da.

(Bu gün ulusalcı olan kimileri sanki hep öyleymişler gibi anlatıyorlar. Ama o zaman öyle değildi. İşin kötüsü bu gerçeğe uymayan resmi sadece onlar değil, o zamanki muarızlarımız da o zamanki konumlarını doğruymuş, sanki bizler o zaman cuntacıymışız gibi anlatıyorlar. Ve kimi liberaller de bunun üzerine atlayıp oradan Deniz'i örneğin İttihatçı diye tanımlıyorlar. Bunların hiç birisi gerçek resmi yansıtmamaktadır.)

Hafızam beni yanıltmıyorsa, bu cuntacı çevreler "Mini İşgal" olayını hiç beğenmemişler ve bize çok ağır saldırılarda bulunmuşlardı. Hatta bunun üzerine TMGT ile ilişkilerimiz de bayağı şeker renk olmuştu bir süre. Yani onların hesapları ve kontrolleri dışına çıktığımızda bizim önümüzdeki bazı kapıların kapanacağını da bizlere bir şekilde anlatmaya çalışmışlardı.

Birkaç ayrıntıya ilişkin olarak da şunları diyebilirim.

- Oya Baydar'ın tezinin ATÜT ile ilgisi yoktu. Kıyıcı yanlış hatırlıyor kanımca. Ama Oya Baydar'ın tezinin reddinde rolü olan Cahit Tanyol böyle bilinirdi. Bu nedenle hafızası ona oyun oynamış olabilir.
- FKF aslında tek büyük örgütlü gücü 68 işgallerinde ama Kıyıcı'nın dediği gibi başlangıçta olaya uzak durdular. Zaten FKF'nin gerilemesi öyle başladı. (Örneğin Edebiyat İşgal edilmişti. Bizler FKF'ye gidip saldıralım, alalım dediğimizde aman provokasyon olur diyor ve bizi gemlemeye çalışıyorlardı. Benim de, TİP'ten gelmeme rağmen FKF'den uzaklaşmam ve daha sonra DÖB'e yaklaşmam bu gibi deneylerle başlamıştır aslında)
- Ancak sağcıların işgali bir saldırıyla başarıyla kırılıp Fen-Edebiyat ele geçirildikten sonra, (hatta ilk saatlerde değil, ki o ilk saatler çok kritikti, o saatlerde eski dernekçiler tecrübeleriyle kontrolü ele almaya çalışıyorlardı) tek örgütlü ve bilinçli grup olduğundan bir süre sonra kontrolü büyük ölçüde eline de geçirmişti en azından Fen-Edebiyat tarafında.
- Kıvılcımlı'nın *İşçi Sınıfının Sosyal Varlığı* aslında 1930'larda latin harfleriyle yayınlanmıştı. Ben bunu Fahrettin Kerim Gökay kütüphanesinde bulup okumuştum. Sanırım hafızan seni yanıltıyor. Aslında 30'lardaki telif yayınları, esas olarak *Yol*'un legal yayına uyacak bir biçim ve üslupta yayınlanmasıdır.
- Dolayısıyla Kıvılcımlı'nın, yazdıklarının kaale alınmadığını söylerken, biraz da aslında Oya Baydar'a dokundurduğunu sanıyorum. Bilimsel bir araştırma yapan Baydar'ın bu çok önemli kitabı, Marks'ın çalışırken yaptığı gibi unutulmuşluktan ve susuş kumkumasından kurtarması, tarihsel adaleti yerine

getirmesi beklenirdi.

- Oya Baydar'ın, Kıvılcımlı'nın kitabını kaynak olarak gösterip göstermediğini hatırlamıyorum.

Benim diyebileceklerim bunlar. Hafızası zayıf bir insanım. İnsan hafızasının ona nasıl oyunlar oynadığını da iyi biliyorum. Bu nedenle anlattıklarımın yanlışlar varsa özellikle o dönemi beraber yaşadığımız Kıvılcı'nın düzeltilmesini dilerim.

Selam ve Saygılarımla

Demir Küçükaydın

26 Mayıs 2009 Salı

Ek Not: daha sonra bu yazdıklarımın ilgili olarak Kıvılcı'dan bir itiraz gelmedi. Eyüp Baba'ya (Yıldırım) sorduğumda ise, “Senin hatırladığın en doğrusu” dedi. D.K.

---

[1] Yıllar sonra Berlin’de Mehdi Zana ile bir karşılaşmamızda bu anımı anlattım ve kendisi mi olduğunu sordum. Doğruladı hatta Deniz’in yanındaki arkadaşını da (beni) hatırladı.

[2] Atilla Keskin, 2008 Yılında Berlin’de yapılan “*Ala Turca 68*” toplantısında bunun ekonomi bölümünü kendisinin yazdığını ilk kez açık olarak ifade etti.

[3] İbrahim Seven, Süryani idi.

[4] Turan Feyizoğlu ve kitabı kastedilmektedir.

[5] “*Gökyüzü*”, forumlardaki tartışmada muhatabımızın mahlasıdır. Dev –Yol geleneğinden bir ÖDP’liydi. Daha sonra hakiki adının Tayfun Er olduğu anlaşıldı. “*Erguvaniler: Türkiye’de İktidar Doğanlar*” (Duvar Yayınları. İzmir. Nisan 2007.) isimli, daha sonra Yağın Küçük’ün de yazacağı türden bir kitap yayınladı. Buradaki eleştirilerimizin ve değerlendirmelerimizin doğruluğu muhatabımızın sonraki gelişimiyle de doğrulanmış oldu.

[6] Metin elimizde yok. Bu nedenle bu yazının cevabı olduğu metni aktaramıyoruz. Hatırladığımız kadarıyla, Gökyüzü isimli muhatabımız, Denizlerin son sözleriyle başlayan tartışma ilerleyince, “Sen Dev-Genç’ten tasfiye oldun. Bu nedenle komplekslerini tatmin için Mahir’e eleştiriler yapıyorsun” türünden tamamen saçma ve hiçbir olgusal yanı bulunmayan

bir ithamda bulunmuştur. Bu yazı böyle bir “tasfiye” olmadığına dair bir açıklama ve bu ithama bir cevaptı.

[7] İsmet Demir’in yazdığı, arkadaşlarının yayına hazırladığı *Anılar ve Deneyler* kitabına bakılabilir. Kitap İnternette Dijital olarak bulunmaktadır ve indirilebilir.

[8] Bu tasfiyeyi, “*Tarihi Konuşuyoruz Sempozyumu*”na bildiri olarak sunduğumuz, ama orada sansüre uğrayan “*TSİP ve TKP-B’nin Tarihöncesinin Tarihine Katkı (Arkeolojik Bir Kazı)*” başlıklı bildirimizde ayrıntılı olarak açıklamıştık. Oradan okunabilir. Bu da dijital olarak internette indirilebilir.

[9] Mustafa Gürkan kastediliyor.

[10] Uğur Mumcu’nun *Çıkılmaz Sokak* adlı kitabı kastedilmektedir.

[11] Hikmet Kıvılcımlı ölmeden önce kaleme aldığı anılarında, Deniz Gezmiş’in yaptıklarını alegorik bir arı ve örümcek hikayesiyle anlatır ve eleştirir. Kastedilen budur. Kıvılcımlı’nın bütün kitapları gibi bu kitabı da internette indirilebilir.

[12] Kıvılcımlı’nın tezlerini Kemal Tahir çarpıtarak ve bayağılaştırarak almış, ondan da İdris Küçükömer gibiler almıştır. Kıvılcımlı bu ilişkiye, *Toplum Biçimlerin Gelişimi* adlı eserinin önsözünde değinir.